

**OPETTAJAN JA OPPILAAN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS  
KLASSISESSA LAULUNOPETUKSESSA**

Tuomas Jauhiainen  
Pro gradu -tutkielma  
Musiikkikasvatus  
12.3.2011  
Jyväskylän yliopisto

**JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO**

Tiedekunta Humanistinen tiedekunta	Laitos Musiikin laitos
Tekijä Jauhiainen Tuomas Juhani	
Työn nimi Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus klassisessa laulunopetuksessa	
Oppiaine Musiikkikasvatus	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Kevät 2011	Sivumäärä 51
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opettajan ja oppilaan välisen vuorovaikutuksen luonne laulunopetuksessa on merkittävä asia oppilaan oppimisen kannalta. Tutkimuksessani selvitän millaista vuorovaikutusta opettajalla on eri oppilaiden kanssa, joilla on erilaiset persoonallisuudet. Tutkin, mitkä asiat vaikuttavat vuorovaikutuksen luonteeseen ja millä keinoin erityisesti opettaja voi edesauttaa toimivan vuorovaikutuksen syntymistä.</p> <p>Tutkimus on luonteeltaan laadullinen. Aineistonkeruumenetelmänä on käytetty videokuvausta. Tutkimusta varten on kuvattu kahden eri laulunopettajan tunteja, yhteensä kuuden oppilaan laulununnit. Oppilaiden persoonallisuuden määrittelyssä on käytetty apuna big five -persoonallisuusmittaria. Tutkimuksessa ei ole tavoiteltu tarkkoja yleistettäviä tuloksia tai totuuksia, vaan enemmänkin se pyrkii olemaan laulunopetukseen ja vuorovaikutukseen liittyviä ilmiöitä tarkasteleva pohdiskelu.</p> <p>Vuorovaikutusta ja viestintää opettajan ja oppilaan välillä tapahtuu sekä verbaalisesti että nonverbaalisesti. Aloittelevien lauluoppilaiden kanssa opettaja joutuu käyttämään huomattavasti enemmän verbaalista viestintää sekä itse laulunohjauksessa että oppilaaseen tutustumisessa ja muussa kanssakäymisessä. Pidemmillä laulunopiskelussa olevat oppilaat ovat itsenäisempiä ja itsevarmempia, jolloin vuorovaikutuksen luonnekin on erilaista ja opettaja voi turvautua paljon myös nonverbaaliseen viestintään. Toimivaan vuorovaikutukseen vaikuttaa ehkä eniten opettajan ja oppilaan elämismaailmojen kohtaaminen, yhteisymmärrys ja molemminpuolinen avoimuus. Tärkeintä on, että opettaja tuntee hyvin oppilaansa, jolloin hän osaa opettaa häntä oikein keinoin. Laulunopetuksessa hyvin merkittävää on myös opettajan ja oppilaan välinen yhteinen kieli, joka syntyy erityisesti laulamiseen ja äänenmuodostukseen liittyviä mielikuvia käyttämällä.</p>	
Asiasanat laulunopetus, vuorovaikutus, persoonallisuus, mielikuvat, viestintä	
Säilytyspaikka	
Muita tietoja	

<b>1 JOHDANTO.....</b>	<b>4</b>
<b>2 ÄÄNENKÄYTTÖ.....</b>	<b>6</b>
2.1 Ääni syntyy.....	6
2.2 Äänenkäytön ongelmia.....	7
<b>3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA.....</b>	<b>10</b>
3.1 Opettajan ja oppilaan välinen viestintä.....	10
3.1.1 Verbaalinen viestintä.....	10
3.1.2 Nonverbaalinen viestintä.....	12
3.1.3 Opettaja-oppilassuhde.....	12
3.2 Mielikuvat laulunopetuksessa.....	14
3.3 Persoonallisuusmittari.....	16
<b>4 TUTKIMUSASETELMA.....</b>	<b>20</b>
4.1 Tutkimuksen suorittaminen.....	20
4.2 Koehenkilöt.....	21
4.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	21
<b>5 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....</b>	<b>22</b>
<b>6 TULOSTEN TARKASTELU.....</b>	<b>46</b>
<b>7 PÄÄTÄNTÖ.....</b>	<b>49</b>
<b>8 LÄHTEET.....</b>	<b>50</b>

# 1 JOHDANTO

Jotkut saavat synnyinlahjanaan pehmeän, kuuluun tai jollain muulla tavalla ihmiskorvalle miellyttävän kuuloisen äänen. Joidenkin ääni taas on luonnostaan vaatimattomampi. Ääni on jokaisella yksilöllinen. Ääni on myös kehitettävissä ja oikeanlaisella opetuksella ja harjoittelulla voi tulla hyväksikin äänenkäyttäjäksi. Laulajalle ääni on kaikki kaikessa ja laulunopettaja on tuon herkän instrumentin ohjaaja. Opettajan ja oppilaan välinen suhde on tässä erittäin tärkeää. Kuinka oppilasta tulisi milloinkin kohdella? Mitkä menetelmät sopisivat hänen äänelleen juuri tänään? Kuinka kannustaa häntä terveellä tavalla? Näihin kysymyksiin aion pureutua tässä tutkimuksessa. Kaiken kaikkiaan tarkoitukseni on selvittää mistä tekijöistä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus muodostuu ja mitkä asiat siihen vaikuttavat.

Aihe kiinnostaa minua erityisesti siksi, että olen koko ikäni laulanut kuoroissa ja käynyt opintojeni ohessa myös itse laulutunneilla. Olen kokenut laulutunnin hyvin intiimiksi tapahtumaksi ja olen sitä mieltä, että opettajan ja oppilaan välisen vuorovaikutuksen luonne on laulunopetuksessa ratkaisevan tärkeää. Kuoroissa olen kohdannut paljon erilaisia kuoronjohtajia ja äänenharjoittajia, joilla kullakin on oma yksilöllinen tapansa kuorolaisten äänenohjaukseen. Henkilökohtaisia laulunopettajia minulla on ollut vain yksi. Opetustilanteena laulutunti on hyvin erilainen kuin kuoroharjoitukset, tai kun opetettavia on enemmän. Oppilaalla on opettajan sataprosenttinen huomio, samoin opettajalla oppilaan. Siksi on hyvin tärkeää, että vuorovaikutus heidän välillään toimii. Erityisen herkäksi opetustilanteen tekee se, että opetettava instrumentti on oppilaan oma ääni. Varsinkin monilla aloittelevilla laulajilla omaan ääneen ja sen käyttöön voi liittyä epävarmuutta ja itsetuntokysymyksiä. Surullisen moni on lopettanut laulamisen kokonaan murentuneesta itsetunnosta johtuen. Eikä tuon itsetunnon murtamiseen usein edes vaadita paljoa. Yksikin omaan ääneen kohdistettu tarpeeksi negatiivinen kommentti voi olla monille liikaa. Opettajan rooli oppilaan itsetunnon kohottajana ja kannustajana onkin tärkeä.

Vuorovaikutusta opetustilanteissa on tutkittu paljon, mutta juuri laulunopetuksesta aiempaa tutkimusta löytyy hyvin niukasti. Ehkä lähimpänä omaa aiheitani on Päivi Tenhunen-

Marttalan vuonna 1998 valmistunut pro gradu –tutkielma *Laulunopetuksen kieli*, joka tarkastelee laulunopetustilanteen kommunikaation luokitusjärjestelmää. Samassa aihepiirissä liikkuu myös Anne Alanteen vuonna 2000 valmistunut pro gradu –tutkielma *Mielikuvat äänenharjoittelussa*. Tutkimuksissa ei ole kuitenkaan selvitetty kuinka äänenkäyttö, eri opetusmenetelmät sekä opettajan ja oppilaan välinen suhde yhdessä liittyvät vuorovaikutukseen. Opettajan ja oppilaan välisessä vuorovaikutuksessa minua kiinnostaa juuri äänenkäytön tekniikka sekä erityisesti mielikuvien käyttö ääniharjoituksissa. Yksi päätutkimuskysymyksistäni on, kuinka samalla opettajalla vuorovaikutus toimii eri oppilaiden kanssa, joilla on erilaiset persoonallisuudet. Työn luonteesta haluan korostaa, että tarkoitukseni ei ole laatia mitään tiettyä ohjenuoraa tai opasta siitä, kuinka laulua tulisi opettaa, vaikka tällaisia piirteitä työhön väistämättä tuleekin sisältymään.

Tutkimusmenetelmäni on puhtaasti laadullinen. Kari Kiviniemen (2001) mukaan laadullisen tutkimuksen alussa tutkimusongelma ei välttämättä ole selkeästi ilmaistavissa. Tutkimuksen edetessä tutkimusongelma täsmentyy. Tutkijalla on jonkinlaisia johtoajatuksia, johtolankoja ja työhypoteeseja, joiden varassa tutkimukseen liittyviä ratkaisuja tehdään (Kiviniemi 2001, 69-70). Myös itselläni tutkimusongelma oli alussa mysteeri ja lähdin tekemään tutkimusta mielessäni ainoastaan se ajatus, että vuorovaikutus on laulunopetuksessa erittäin tärkeää. Vasta kerättyäni ja tarkasteltuani aineistoa aloin ymmärtää ja hahmottaa aiheittani paremmin ja tutkimuskysymykset täsmentyivät.

## 2 ÄÄNENKÄYTTÖ

Äänielimistö on monimutkainen kokonaisuus ja äänenmuodostus monimutkainen prosessi. Laulunopettajan on tunnettava mahdollisimman hyvin tämä instrumentti siinä, kuin minkä tahansa muun instrumentin opettajan on tunnettava instrumenttinsa tekniikka. Opettajan täytyy havainnoida oppilaan ääntä ja äänenkäyttöä hyvin valppaana. Hänen on osattava tarttua mahdollisiin ongelma-kohtiin sekä neuvoa ja ohjata oppilasta oikeaan suuntaan.

Ihmisiäni on osa elävää kokonaisuutta. Jokaisella ihmisellä on oma persoonallinen äänielimistönsä. Tämän takia jokaisella meistä on oma, tietyn sointinen äänemme. Ihmisen koko persoona on mukana sekä puheessa että laulussa. Ääni on myös instrumentti joka kulkee ihmisellä mukana jatkuvasti. Siksi se on alttiina monille rasituksille. Fyysisiä rasituksia ovat jännitykset, terveyden muutokset, ryhtimuutokset sekä fyysisesti väärä tapa käyttää ääntä. Psykkisiä rasituksia taas ovat tunnetilojen vaihtelut, peitetyt tunteet väsymys ja stressi. On myös lukuisia muita, ympäristössämme olevia asioita, joille äänemme on alttiina. Tällaisia asioita ovat mm. säämuutokset, bakteerit, virukset, nautintoaineet ja jotkut lääkkeet. (Vaalio 1997, 9-10.)

### 2.1 Ääni syntyy

Ääni on hengityselimistön, äänentuottoelimistön eli kurkunpään sekä artikulaatioelimistön eli kielen, nielun ja huulien yhteistoiminnan tulos. Toisin sanoen ääni on paineen, värähtelyn ja resonanssin yhteistulos. Kun äänellä ruvetaan laulamaan, ihmisen elimistö tekee hyvin hienovaraista lihastyötä. Tätä työtä säätelee korkeimpana tekijänä hermosto. Keskushermosto lähettää motorisia käskyjä lihaksiin saaden ne tarpeen mukaan supistumaan tai rentoutumaan. Toisaalta keskushermostoon tulee jatkuvasti viestejä eri alueilta, mm. tunto-, asento- ja lihastuntoaistimuksia. Hermosto säätelee lähes kaikkia ruumiin toimintoja ja onkin tärkeää huomata, että ilman hermoston säätelyä ja käskyjä elimistömme ei toimi, meistä tulee ”vihanneksia”. Hermoimpulssin kulku voi häiriytyä herkästi, mutta siihen voidaan puuttua erilaisin hoitokeinoin. (Vaalio, 1997, 10.)

Laulaessamme ulospäin näkyy vain hengityselimistön ja osittain ääntöväylän toimintaa. Ulkoisesti voimme siis puuttua sellaisiin asioihin, kuin ryhtiin, kehossa näkyviin hengitysliikkeisiin, leuan, kasvojen ja jossain määrin kielen ja nielun liikkeisiin. Hermoston ja kurkunpään toimintaa pystymme arvioimaan ainoastaan kuuntelemalla. Laulutunnilla opettajan tulisi seurata valppaana, tarvitseeko laulaja opastusta enemmän tunnetilojen ja elämyksien kautta, vaiko fyysisten ja fysiologisten tietojen kautta. Useimmiten tarvitaan näitä molempia. (Vaalio 1997, 10.)

Laulamisessa ensiarvoisen tärkeää on kuitenkin se, että laulaja itse yrittää saavuttaa kehon ja mielen vapauden ja tasapainon, ryhdin ja hengityksen luonnollisuuden sekä ilmaisun tarpeen. Ei tosin ole mikään ihme, että nämä häiriintyvät nyky maailmassa hyvin helposti. Kehon ja mielen tasapainoa voivat järkyttää päivittäin kiire, suorituspaineeet, peitetyt ja käsittelemättömät tunteet, sairaudet, työttömyys, sodat, konfliktit, saasteet ja niin edelleen. (Vaalio 1997, 10.)

Muista instrumenteista ääni eroaa ehkä merkittävimmin siinä, että muissa instrumenteissa ääni syntyy ns. kuolleen materian välityksellä, kun taas lauluäänen ”koneisto” on rakentuneena meidän kehomme sisään. Tämän takia muut soittimet pysyvät paremmin vireessä kuin ihmisääni. Kokemattoman laulajan ääni voi pelkästään alakuloisen tai jännityksen takia olla epävireinen. Jotta lauluhihin voi äänellään pystyä luomaan eri tunnelmia, on kehitettävä tekniikkaa: kehon, hengityksen ja tukielimistön hallintaa sekä myös mielen hallintaa. Tällaisia teknisiä avuja laulaja tarvitsee erityisesti silloin, kun on ns. huono ”fiilis” ja silti täytyy laulaa. Mutta silloin kun fiilis on hyvä, olosuhteet laulamiseen ovat paljon suotuisimmat. Taitava laulunopettaja voi myös auttaa laulajaa ”hyvän fiiliksen” aikaansaamisessa. (Kervinen 1997, 7.)

## **2.2 Äänenkäytön ongelmia**

Joskus ihmisen äänentuotto vaikeutuu. Kuten edellä mainittiin, rasitukset kuten flunssa, stressi, fyysinen kipu ja rasitus muuallakin kuin äänentuottoelimistössä voi aiheuttaa ongelmia. Flunssan ja muut hengitystietulehdusoireet tunnemme melko hyvin, mutta entäpä sitten kun ääni ei muuten vain toimi? Kurkkua kuivaa ja kuristaa, henki loppuu kesken, ääni

pettää kesken lauseen ja joutuu yskimään ja rykimään. Kyseessä saattaa olla äänihäiriö. Tällöin äänen täytyy antaa levätä kunnolla, mutta jos lepo ei auta, on käännettävä lääkärin puoleen. (Vaalio 1997, 15.) Laulunopettajan tulisi ehdottomasti osata tunnistaa mahdolliset äänihäiriöt oppilaan äänessä. Jos häiriö on kuitenkin lievä ja sen kaltainen, että se on erilaisten harjoitusten avulla mahdollisesti korjattavissa, olisi opettajan hyvä osata harjoituttaa oppilasta.

Äänihäiriöt jaetaan kahteen ryhmään: elimellisiin (orgaanisiin) ja toiminnallisiin (funktionaalisiin) äänihäiriöihin. Useimmiten häiriöt ovat toiminnallisia häiriöitä, mutta ne voivat kehittyä elimellisiksi äänihäiriöiksi, jos ongelmiin ei puututa. Elimellisiä äänihäiriöitä voi muodostua, kun esim. kurkunpään limakalvot ja muut ympäröivät kudokset turpoavat tai niihin muodostuu ylimääräisiä kasvannaisia, esim. kyhmyjä. Joskus hengitysteissä saattaa muodostua tulehduksia ja nämä voivat aiheuttaa kudosvaurioita. Näistä vaurioista johtuen esimerkiksi pehmeän kitalaen tai nenäportin laiskistuminen voi aiheuttaa äänessä nasaaliutta. Tulehduksista esim. kurkunpääntulehdus on melko yleinen ja se aiheuttaa äänihuuliin turvotusta ja punoitusta. Turvonneet äänihuulet saavat aikaan äänen käheyttä ja voimattomuutta. Akuutti tulehdus voi muuttua krooniseksi jos sitä ei hoideta kunnolla pois. (Vaalio 1997, 15-16.)

Toiminnalliset häiriöt johtuvat usein huonosta ryhdistä, polvilukoista tai kaularangan virheasunnoista. Myös lihasjännitykset, veren- ja lymfakiertohäiriöt, leukanivelhäiriöt, purentaviat ja hengityshäiriöt voivat olla toiminnallisten häiriöiden pohjalla. Nämä kaikki ovat hoidettavissa esim. perinteisillä pehmytkudoshoidoilla, nikama- ja nivelkäsittelyillä, kylkiluumobilisaatiolla tai muulla vastaavalla. Hoidoilla voidaan palauttaa kehon elastisuus, eri osien välinen tasapaino ja toimintakyky sekä tasainen veren- ja lymfakierro. Laulajalle on elintärkeää rintakehän elastisuus ja äänielimistön toiminnan vaatima hienomotoriikan moitteeton koordinaatio. Kuva 1 esittää eron kehon hyvän ja huono tasapainon välillä. (Vaalio 1997, 16.)

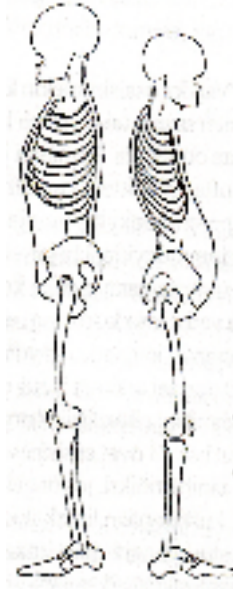
Kurkunpään limakalvot kuivuvat myös herkästi. Tämän takia myös oikeanlainen hengitystekniikka on tärkeää osata. Hengitystekniikka voidaan harjoitella erilaisten hengitysharjoitusten avulla. Liian voimakas, haukkova sisäänhengitys pelkästään suun kautta aiheuttaa helposti kuivumista. Rauhallinen sisäänhengitys suun kautta on tärkeää.



Lepohengitys tapahtuukin aina nenän kautta ja ääntöhengitys tapahtuu useimmiten suun kautta.

### Hyvä kehon tasapaino

- ei tarvita lihastyötä asennon ylläpitämiseen
- rintakehä on avoin ja elastinen
- lantion asento on hyvä
- hengitys ja elintoiminnot toimivat tehokkaasti
- selän kaarteet normaalit



### Huono kehon tasapaino

- kallo ja kaularanka huonossa asennossa: lihasjännityksiä, nikamahäiriöitä, kaikuonteloiden muodot muuttuneet
- rintakehä kasassa: keuhkot eivät toimi koko kapasiteetilla, keuhkotuuletus huono, mistä johtuen elimistö ei saa happea tarpeeksi eikä hiilidioksidin poistua kunnolla
- pallea ei toimi vapaasti
- lantion asento huono: se ei kannattele yläpuolisia rakenteita, esim. sisäelimet eivät saa tukea vatsalihaksista eivätkä lantiosta
- selän kaarteet korostuneet: selkävaivat

**Kuva 1.** (Vaalio 1997, 16.)

Äänenkäyttöön ja laulamiseen liittyy vielä lukemattoman paljon tekniikkaa sekä ongelmia. En kuitenkaan lähde enää syvemmin aiheeseen sukeltamaan, vaan siirryn itse laulutuntiin ja opettamiseen.

On muistettava, että jokaisen ihmisen äänielimistö on erilainen ja jokaisen äänen kestävyys on erilainen. Toisen ihmisen ääni kestää kovaakin rasitusta, toinen joutuu tarkkailemaan äänenkäyttöään hyvinkin tarkasti. Tärkeintä on kuitenkin pitää äänestään huolta ja säästää sitä liialta rasitukselta. Tätä on viisas äänenkäyttö.

### **3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA**

Tässä luvussa käyn tutkimuksen teoreettisia taustoja, kuten opettajan ja oppilaan välisen viestinnän eri muotoja sekä mielikuvien käytön merkitystä laulunopetusta. Esittelen myös persoonallisuusmittarin, jonka avulla olen selvittänyt tutkimuksessa käyttämieni koehenkilöiden persoonallisuudenpiirteitä.

#### **3.1 Opettajan ja oppilaan välinen viestintä**

Tämä luku käsittelee yksityiskohtaisesti kielellisen ja ei-kielellisen viestinnän ja vuorovaikutuksen luonnetta opetuksessa ylipäätään, sekä tarkemmin laulun- ja soitonopetuksen opettaja-oppilas suhdetta. Mitä hyvään suhteeseen vaaditaan, miksi toisten opettajien kanssa ”synkkaa” ja toisten ei?

Mutta ensin siis vuorovaikutuksen luonteenpiirteistä. Tenhunen-Marttala (1998) esittelee pro gradu –työssään jyvaskyläläisen työryhmän Leiwo, Kuusinen, Nykänen, Pöyhönen tekemää tutkimusta opetustilanteen kielellisestä vuorovaikutuksesta. Tutkimusryhmä tekee tarkkaa analyysia vuorovaikutuksen kokonaisrakenteesta. Vuorovaikutuksesta ei tarkastella pelkästään perusosasia, vaan perusosasista koostuvia kokonaisuuksia ja opetustilanteessa tapahtuvan kommunikaation muodostaman kokonaisuuden alarakenteita. (Tenhunen-Marttala 1998, 17.) En kuitenkaan esittele työryhmän tutkimusta kokonaisuudessaan, käyn ainoastaan lyhyesti läpi mistä tekijöistä koostuu opetuksessa tapahtuva kielellinen, sekä ei-kielellinen vuorovaikutus.

##### **3.1.1 Verbaalinen viestintä**

Verbaalisella, eli kielellisellä viestinnällä tarkoitetaan puhuttua ilmaisu. Kielellistä vuorovaikutusta tutkittaessa ja mitattaessa käytetään eri rakenneyksiköitä. Nämä yksiköt ovat: ilmaisu, siirto, sykli, episodi ja jakso. Perusyksikkönä käytetään ilmausta, josta muut

rakenteet koostuvat. Ilmaukset jaetaan kahdeksaan ryhmään: tietoa esittäviin, jaksottaviin, kysyviin, vastaaviin, kommentoiviin, arvioiviin, ohjaileviin ja muihin ilmauksiin. Työryhmän tekemässä tutkimuksessa ilmaukset ovat jaoteltuina vielä lukuisiin eri koodausluokkiin, mutta niitä en tässä lähde esittelemään. (Tenhunen-Marttala 1998, 17.)

Siirrot luokitellaan nondiskursiivisiin, kommentti-, avaus-, sidonnainen avaus-, vastaus- ja seuruusiirtoihin. Nondiskursiivinen siirto on esimerkiksi opettajan esittämä uusi tieto tai kommentti, jolla ei sen kummemmin yritetä saada aikaan keskustelua. Kommenttisiirto on melko samankaltainen, se on lisäys tai täydennys johonkin asiaan. Avaussiirto tapahtuu nimensä mukaan vuorovaikutuksen alussa ja sitä seuraa vastaus. Sidonnainen avaus liittyy kiinteästi aiempaan vuorovaikutukseen, esim. aiempaan tapaamiseen. Vastaussiirrot ovat vastauksia kysymyksiin ja seuruusiirrot ovat loppukommentteja, arvioita tai kiittäviä. (Tenhunen-Marttala 1998, 20.)

Siirrot taas muodostavat syklejä, jotka ovat suurempia kokonaisuuksia. Syklit jaotellaan didaktisesti opetus-, jaksotus- ja ohjailusykleihin. Opetus- ja jaksotussyklit liittyvät opetettavan asian käsittelyyn ja ohjailusyklit yleisten toimien järjestelyyn ja ohjailuun. Syklit on myös jaoteltu kommunikaation kannalta monologi- tai vuorovaikutussykleihin. Kognitiivinen taso on määritelty jakamalla syklit esirakenteisiin, yksirakenteisiin, monirakenteisiin, relatiivisiin ja avoimiin abstrakteihin sykleihin. Kyseessä olevan kuvausjärjestelmän kannalta syklien rakenteen tarkastelu on hyvin tärkeää, koska syklien ominaisuudet kertovat paljon opetuskeskustelun ja opetuksen yleisistä piirteistä. (Tenhunen-Marttala 1998, 20.)

Sykleistä vuorostaan muodostuu episodeja, eli jaksoja, jotka muodostavat tietyn tavoitteellisen opetuskokonaisuuden. Episodilla on aina jokin tavoite, se voi olla esim. toimintojen ohjailu, tai tavoite voi olla myös ei-tiedollinen. (Tenhunen-Marttala 1998, 20.)

Laajin rakenneosa kuvausjärjestelmässä on jakso. Jakso sisältää yhden, oppitunnin suuremman kokonaisuuden, kuten alkutoimet, uuden asian opettamisen tai läksyn kuulustelun. (Tenhunen-Marttala 1998, 21.)

### 3.1.2 Nonverbaalinen viestintä

Nonverbaalisella, eli ei-kielellisellä viestinnällä tarkoitetaan kaikkea viestintää, joka tapahtuu keholla tai kielellisen vuorovaikutuksen seassa erilaisina eleinä. Yhtä perusteellisesti ei työryhmä Leiwo, Kuusinen, Nykänen, Pöyhönen ole nonverbaalista vuorovaikutusta analysoinut, kuin verbaalista. Mutta tutkimuksessa todetaan, että nonverbaaliseen viestintään kuuluvat viestit voidaan jakaa joko tarkoituksellisiin ja tahattomiin tai itsenäisiin ja riippuviin viesteihin. (Tenhunen-Marttala 1998, 21.)

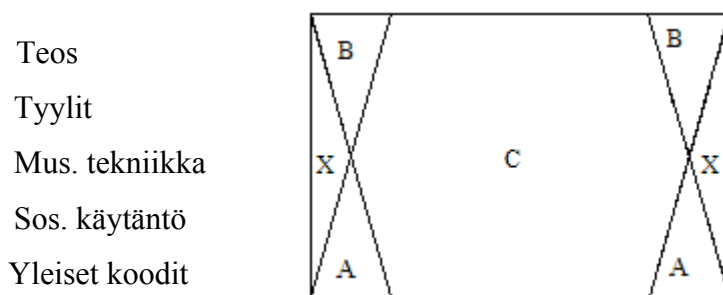
Monet nonverbaalisista viesteistä tapahtuvat samaan aikaan kielellisen viestinnän kanssa. Tällaisia viestejä ovat puheen painotus, tauot, sävelkulku, äänenkorkeus, rytmi, sävy ja väri. Näitä keinoja viestinnässä kutsutaan prosodisiksi ja paralingvistiksi. Myös keholla viestitetään asioita, ekstrakielellisiä viestejä. Näitä ovat kineemiset, eleisiin, ilmeisiin ja liikkeisiin perustuvat sekä proksemiset, asemaan ja etäisyyteen liittyvät viestit. Nonverbaaliset viestit aina täydentävät tai voivat joskus jopa kokonaan korvata verbaalisen viestinnän. Ehkä tärkein nonverbaaleista viestintäkeinoista on katse. (Tenhunen-Marttala 1998, 21.)

### 3.1.3 Opettaja-oppilassuhde

Jotta opettajan ja oppilaan yhteistyö on mahdollista, on heidän välillään luonnollisesti oltava jonkinlainen suhde ja yhteisymmärrys. Joskus tuo suhde on hyvin luonteva, lämmin, ymmärtäväinen ja avoin. Joskus taas suhde on hyvin kylmä ja arka. Ihmissuhteet muotoutuvat aina sen mukaan, kuinka hyvin osapuolten ns. kemiat kohtaavat. Onko osapuolilla yhteisiä kiinnostuksen aiheita, onko heillä samantapainen huumorintaju ja niin edelleen. Opettaja-oppilassuhteessa ainakin suhteen alkuvaiheessa pallo on tosin hieman enemmän opettajalla kuin oppilaalla. Yleensä opettajan käyttäytyminen oppilasta kohtaan luo pohjan opettaja-oppilassuhteelle.

Kosonen (2001) puhuu väitöskirjassaan ”Mitä mieltä on pianonsoitossa?” opettajan ja oppilaan yhteisen ymmärtämisen alueesta. Tämän alueen voi hänen mukaansa nähdä myös laajemmin opettajan ja oppilaan elämismaailmojen kohtaamisena.

Kosonen puhuu tässä yhteydessä myös musiikillisesta kompetenssista ja toteaa, että opettajan ja oppilaan kompetenssit voivat parhaimmillaan olla hyvinkin yhtenäisiä. Molemmilla on tietysti myös omat ymmärtämisyhteytensä, oppilaalla oppijan merkityssuhteisiin liittyvät yhteydet ja opettajalla ammatilliseen näkökulmaan sekä koulutus- ja kokemustaustaan liittyvät yhteydet. Mitä laajempi yhteisen kompetenssin alue on, sitä parempi yhteisymmärrys opettajan ja oppilaan välillä vallitsee. Tämä heijastuu myös musiikillisen ajattelun ulkopuolelle, kaikessa inhimillisessä vuorovaikutuksessa. Kuva 2 esittää opettajan ja oppilaan musiikillisten kompetenssien optimikohtaamista. (Kosonen 2001, 122.)



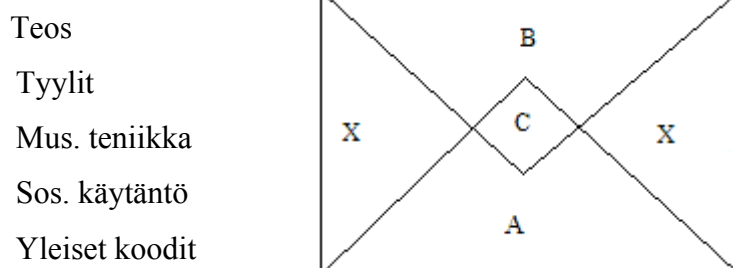
**Kuva 2.** (Kosonen 2001, 122.)

KUVIO 2 Opettajan ja oppilaan musiikillisten kompetenssien optimikohtaaminen

- A: oppilaan oma kompetenssi
- B: opettajan oma kompetenssi
- C: yhteisen musiikillisen kompetenssin alue
- X: potentiaalinen merkityksen tuottamisen kenttä

Kun opettajalla ja oppilaalla on takanaan vuosien antoisa yhteistyö ja he tuntevat toistensa musiikilliset mieltymykset, voivat ymmärtämisyhteydet olla yllä olevan kuvion suuntaisia. Suhteessa opettajan ja oppilaan omiin alueisiin yhteisen musiikillisen kompetenssin alue on erittäin suuri. Yleisten koodien tasolla tapahtuva ymmärtämisyhteys on tärkeä. Sävelten välityksellä tapahtuva primäärikokemusten jakaminen voi olla merkityksellisempää kuin kielellinen puheyhteys. (Kosonen 2001, 122.)

Joskus opettajan ja oppilaan välillä on hyvin vähän yhteistä musiikillista ymmärrystä. Tällöin edellä esitetty kuvio muuntuu päinvastaiseksi:



**Kuva 3.** (Kosonen 2001, 123.)

KUVIO 3 Opettajan ja oppilaan musiikillisen kompetenssien kohtaamattomuus

- A: oppilaan oma kompetenssi
- B: opettajan oma kompetenssi
- C: yhteisen musiikillisen kompetenssin alue
- X: potentiaalinen merkityksen tuottamisen kenttä

Kirjekuorta muistuttava kuvio on siinä mielessä vääristävä, että yhteisen kompetenssin alue ei välttämättä ole musiikillisten tekniikoiden alue. Mutta toisaalta jos musiikillisten tekniikoiden alueella ei ole yhteistä kieltä, kuinka sitä voisi olla muuallakaan? Tärkeintä on, että yhteistä kompetenssia on olennaisilla alueilla, ja että opettaja ja oppilas kunnioittavat toinen toistensa kompetenssia. Tällöin ei välttämättä ole edes este, vaikka opettajan ja oppilaan musiikillinen ymmärtäminen on hyvin erilaista. (Kosonen 2001, 123.)

### 3.2 Mielikuvat laulunopetuksessa

”Kun laulat korkealta ja kovaa, kuvittele olevasi härkä juoksemassa punaista vaatetta päin. Kuvittele laulavasi suurelle konserttiyleisölle. Laula soljuvasti kuin laine veden pinnalla.” Muun muassa tällaisia mielikuvia saattaa laulunopettaja laulutunnilla oppilaalleen viljellä. On

melko selvää, että mielikuvat ovat hyvin hyödyllisiä ja siksi tärkeitä laulunopetuksessa. Olen itsekin laulaessani kokenut ne erittäin hyödyllisiksi. Mielikuvat usein auttavat laulajaa saamaan aikaan erilaisia asioita aikaan äänellään. Niiden avulla laulaja voi oivaltaa täysin uusia asioita omasta äänenkäytöstään. Myös opettaja voi mielikuvien avulla oivaltaa, miten auttaa oppijaa äänellisen ilmaisun laajentamisessa (Alanne 2000, 52).

Anne Alanne (2000) tutkii pro gradu-tutkielmassaan mielikuvia äänenkäytön harjoittelussa. Alanne kertoo, kuinka Linklaterin (1999) mukaan mielikuvat ovat opettajan ja oppilaan välinen yhteinen kieli, jota luodaan ääniharjoitusten edessä. Linklater työskentelee omien oppilaidensa kanssa, niin, että hän pyytää heitä itse keksimään sanoja, joilla omasta äänestä voitaisiin puhua. Pyritään kuitenkin välttämään sellaisia sanoja, jotka sisältävät sääntöjä, vaatimuksia tai ihanteita. Tällaisia sanoja ovat esimerkiksi kuuluva, kestävä, vaihteleva, ilmaisukykyinen. Linklater ohjaa opiskelijoita löytämään äänen sointiin liittyviä, ei arvottavia sanoja. Tällaisia sanoja voivat olla esimerkiksi pehmeä, sininen, läpitunkeva, lämmin, pyöreä, tulivuori, vetoketju. Tällaisten harjoitusten pyrkimys on se, että opiskelija alkaisi tiedostaa omaa äänenkäyttötapaansa ja omaan äänenkäyttöön vaikuttavia tekijöitä. (Alanne 2000, 52; Linklater 1999.)

Linklater (1976, 1999) puhuu myös ankkuri- ja avainmielikuvista. Tällaisia ovat mielikuvat, joita käytetään toistuvasti joidenkin tiettyjen harjoitusten yhteydessä. Kuitenkin niihin pyritään suhtautumaan joka kerta kuin uusiin, kokemattomiin. Kun tilanne koetaan uutena, on mahdollisuus aistia ja havaita uusia asioita äänenkäytöstä paremmin. Linklater painottaa myös, että eri oppilaiden kohdalla toimivat erilaiset mielikuvat. Niinpä opettajan tulisi hakea joka oppilaan kanssa juuri hänellä toimivia, henkilökohtaisia mielikuvia. Tämän avulla myös opettaja voi oppia ymmärtämään paremmin oppilaansa äänentuottotapahtumaa ja auttaa oppilasta näiden mielikuvien ja kielen avulla. Mielikuvat ovat myös hyvin tärkeä tuki oppilaan itsenäisessä harjoittelussa. (Alanne 2000, 52-53; Linklater 1976, 1999)

Titze (1994) erittelee hieman kärjistäen opettajien käyttämää sanastoa. Hänen mukaansa eri tyyppisillä sanoilla on erilaisia seurauksia oppilaissa. Hyvään oloon liittyvät sanat, kuten tuki, vapaus, kelluminen ja rentous saattavat tehdä hohdottomasta laulajasta aneemisen, mutta saattavat rauhoittaa hyperfunktionaalisesti toimivaa. Vahvat ja energiset sanat, kuten elävyys, vahvuus, voima ja tehokkuus aiheuttavat hyvin lujaa laulamista. Opettajat, jotka ihannoivat

äänen kauneutta, käyttävät värikkäitä sanoja kuten loisto, kimmellys, valoisuus ja tummuus. Aistimussanat kuten sijoitus, kokoon vetäminen, rintarekisteri, fokus ja avoin kurkku auttavat äänentuottajaa saamaan äänestään kuulopalautteen lisäksi kosketus- tai proprioseptiivista palautetta. (Alanne 2000, 53-54; Titze 1994, 48-49.)

Useimmiten laulutunneilla ääniharjoituksia tehdään matkien opettajaa. Mielikuvien käytön yksi merkitys onkin päästä pois opettajan matkimisesta. Monet tutkijat pitävät matkimista haitallisena, sillä yksilöllisten erojen vuoksi harjoitus tai laulutapa, joka sopii opettajalle, ei välttämättä sovi oppilaalle. Usein kysytään onko mahdollista oppia ääniharjoituksia äänenkäytön oppaista ilman opettajaa. Laukkanen (1995) esittää saman kysymyksen hieman erilaisessa muodossa: onko ääniharjoituksilla oma elämänsä vai ovatko ne ennemminkin sellaisten äänenlaatujen kantajia, jotka oletetaan opittaviksi opettajan ääniesimerkin mukaan? Ääniharjoituksissa opettajan tehtävä on ohjata oppilasta suuntaamaan huomio äänentuoton kannalta olennaisiin asioihin. Opettajan tulee osoittaa oppilaalle ongelmakohtia ja tarjota erilaisia työtapoja ongelmien korjaamiseksi. Oppilaan tulee valita ja etsiä itselleen sopiva työtapaa. (Alanne 2000, 58; Laukkanen 1995, 23.)

### 3.3 Persoonallisuusmittari

Tutkimuskysymyksenä minua kiinnostaa erityisesti se, millä tavalla vuorovaikutus toimii samalla opettajalla eri oppilaiden kanssa, joilla on erilaiset persoonallisuudet. Tutkimuksessa käyttämieni oppilaiden persoonallisuuksia tuli siis mitata tai määrittää jollakin tavalla. Tähän otin avuksi ”big-five”-persoonallisuusmittarin, joka on persoonallisuuspsykologien vuosikymmenten tutkimuksen tulos (John & Srivastava 1999, 2). Se on kysely, joka sisältää 44 eri persoonallisuuteen liittyvää väittämää. Asteikolla 1 (vahvasti eri mieltä) -5 (vahvasti samaa mieltä) kyselyyn vastaajan tulee arvioida kuinka hyvin väittämät sopivat häneen itseensä ja ympyröidä oikea vastausvaihtoehto. Mittari saa nimensä siitä, että se niputtaa kyselyn väittämät kuvaamaan viittä eri persoonallisuuden piirrettä, jotka ovat ulospäinsuuntautuneisuus, myöntäväisyys, tunnollisuus/huolellisuus, neuroottisuus ja avoimuus.



*Ohje: Seuraavassa on joitain persoonallisuuteen liittyviä väittämiä. Arvioi miten hyvin nämä väittämät sopivat itseesi, ja vastaa ympyröimällä oikea vastausvaihtoehto.*

1 = vahvasti eri mieltä, 2 = melko eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = melko samaa mieltä, 5 = vahvasti samaa mieltä

	<b>Olen mielestäni henkilö, joka...</b>					
1	On puhelias	1	2	3	4	5
2	Löytää usein vikaa muista	1	2	3	4	5
3	Tekee perusteellista työtä	1	2	3	4	5
4	On masentunut, alakuloinen	1	2	3	4	5
5	On omaperäinen, keksii uusia ideoita	1	2	3	4	5
6	On pidättyväinen/varautunut	1	2	3	4	5
7	On auttavainen ja epäitsekkäs	1	2	3	4	5
8	Voi olla jokseenkin huolimaton	1	2	3	4	5
9	On rentoutunut, kestää hyvin stressiä	1	2	3	4	5
10	On kiinnostunut monista eri asioista	1	2	3	4	5
11	On täynnä energiaa	1	2	3	4	5
12	Haastaa riitaa muiden kanssa	1	2	3	4	5
13	On luotettava työntekijä	1	2	3	4	5
14	Voi olla kireä	1	2	3	4	5
15	On nerokas, syvälinen ajattelija	1	2	3	4	5
16	Innostaa muita	1	2	3	4	5
17	On luonteeltaan anteeksiantavainen	1	2	3	4	5
18	On usein epäjärjestelmällinen	1	2	3	4	5
19	Murehtii paljon	1	2	3	4	5
20	Omaa vilkkaan mielikuvituksen	1	2	3	4	5
21	On usein hiljainen	1	2	3	4	5
22	On yleensä luottavainen	1	2	3	4	5
23	On usein laiska	1	2	3	4	5
24	On emotionaalisesti vakaa eikä järkyty helposti	1	2	3	4	5
25	On kekseliäs	1	2	3	4	5
26	On itsevarma	1	2	3	4	5
27	Voi olla kylmä ja etäinen	1	2	3	4	5
28	Jatkaa sinnikkäästi kunnes tehtävä on suoritettu	1	2	3	4	5
29	Voi olla ailahtelevainen	1	2	3	4	5
30	Arvostaa taiteellisia ja esteettisiä elämyksiä	1	2	3	4	5
31	On joskus ujo, estynyt	1	2	3	4	5
32	On huomaavainen ja ystävällinen lähes kaikkia kohtaan	1	2	3	4	5
33	Toimii tehokkaasti	1	2	3	4	5
34	Pysyy rauhallisena tiukoissa tilanteissa	1	2	3	4	5
35	Pitää eniten rutiininomaisesta työstä	1	2	3	4	5
36	On seurallinen, sosiaalinen	1	2	3	4	5
37	On joskus töykeä muita kohtaan	1	2	3	4	5
38	Tekee suunnitelmia ja toteuttaa ne	1	2	3	4	5
39	Hermostuu helposti	1	2	3	4	5
40	Pohtii ja leikkii ajatuksilla mielellään	1	2	3	4	5
41	Omaa vain vähän taiteellisia kiinnostuksen kohteita	1	2	3	4	5
42	Tekee mielellään yhteistyötä muiden kanssa	1	2	3	4	5
43	Antaa keskittymisensä herpaantua helposti	1	2	3	4	5
44	On sivistynyt taiteen, musiikin tai kirjallisuuden alalla	1	2	3	4	5

**Kuva 4.** (John & Srivastava 1999, 70)

Kyselyn väittämät liittyvät viiteen eri pääluonteenpiirteeseen seuraavalla tavalla (R=reverse scored items, tarkoittaa, että väittämä viittaa kyseiseen luonteenpiirteeseen kun siihen on vastattu ”eri mieltä”):

Ulospäinsuuntautuneisuus: 1, 6R, 11, 16, 21R, 26, 31R, 36

Myöntyväisyys: 2R, 7, 12R, 17, 22, 27R, 32, 37R, 42

Tunnollisuus, huolellisuus: 3, 8R, 13, 18R, 23R, 28, 33, 38, 43R

Neuroottisuus: 4, 9R, 14, 19, 24R, 29, 34R, 39

Avoimuus: 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35R, 40, 41R, 44

(John & Srivastava 1999, 71)

Nämä viisi luonteenpiirrettä koostuvat seuraavista tekijöistä:

Ulospäinsuuntautuneisuus:

- seurallisuus, ystävällisyys
- itsevarmuus, vakuuttavuus
- toimekkuus, yritteliäisyys
- seikkailunhaluisuus
- innostuneisuus

Myöntyväisyys:

- luottavaisuus
- avomielisyys
- epäitsekkyys, pyyteettömyys
- myötämielisyys, suostuvaisuus
- vaatimattomuus
- ymmärtäväisyys, suopeus

### Tunnollisuus, huolellisuus

- pätevyys, kompetenssi
- järjestelmällisyys
- velvollisuudentuntoisuus, kuuliaisuus
- saavutustenhakuisuus, perusteellisuus
- itsekuri
- harkitsevaisuus, varovaisuus

### Neuroottisuus

- kireys, ahdistuneisuus
- vihamielisyys
- masentuneisuus
- vaivautuneisuus, estoisuus, ujous
- ailahtelevaisuus, impulsiivisuus
- epävarmuus, haavoittuvaisuus

### Avoimuus

- uteliaisuus
- mielikuvituksellisuus, kekseliäisyys
- taiteellisuus, esteettisyys
- laaja kiinnostuneisuus
- innostuneisuus
- ennakkoluulottomuus, rohkeus, omaperäisyys

(John & Srivastava 1999, 60)

## 4 TUTKIMUSASETELMA

### 4.1 Tutkimuksen suorittaminen

Tutkimuksen alkuvaiheessa päätin, että laadullinen tutkimusmenetelmä on paras vaihtoehto tähän tutkimukseen. Mutta kuinka sitten opettajan ja oppilaan välistä vuorovaikutusta laulunopetuksessa pystyisi parhaiten tarkastelemaan? Päätin, että paras keino on mennä itse paikan päälle luokkaan observoimaan ja tallentamaan laulutunteja. Tallennuskeinoksi valitsin videokuvaamisen. Kuvasin tutkimusta varten yhden laulutunnin jokaiselta tutkimukseen osallistuneelta lauluoppilaalta. Vuorovaikutus on erittäin monimutkainen asia, johon vaikuttaa lukuisat pienen pienet asiat, jotka voi usein huomata vasta kun on katsonut kyseisen tilanteen monta kertaa videolta läpi. Pyrkimyksenäni on tarkastella mitkä tekijät vaikuttavat positiivisen vuorovaikutuksen muodostumiseen. Positiivisena näen sellaisen vuorovaikutuksen, joka jollain tavalla edistää oppilaan oppimista. Pohdin myös sitä, onko olemassa negatiivista vuorovaikutusta ja ennen kaikkea sitä, mikä merkitys vuorovaikutuksella laulunopetuksessa ylipäänsä on.

Tutkimuksen tuloksissa käyn läpi kuvaamieni laulutuntien videomateriaalista poimittuja huomioita oppilaskohtaisesti, heijastaen havaintoja oppilaiden persoonallisuudenpiirteisiin. Tarkoitukseni on siis edellä mainittujen asioiden lisäksi tarkastella myös erityisesti sitä, kuinka vuorovaikutus toimii samalla opettajalla eri oppilaiden, eri persoonallisuuksien kanssa. Oppilaiden erilaisuuden luokittelemisen helpottamiseksi teetin heillä ”big-five”-persoonallisuuskyselyn (ks. kuva 4), josta luvussa 3.3 kerrotaan. Mainitsen oppilaskohtaisesti muutamia persoonallisuustestistä poimittuja väittämiä, joista henkilöt olivat vahvasti tai melko samaa mieltä, tai vahvasti tai melko eri mieltä, ja joiden katson olevan tutkimuksen kannalta merkittäviä. Sen jälkeen teen karkean yhteenvedon henkilön persoonallisuudesta laskien kuinka monta henkilön väittämää viittaa kuhunkin big five -persoonallisuusmittarin viiteen eri luonteenpiirteeseen. Jos henkilö on vastannut ”ei samaa eikä eri mieltä” en luonnollisesti ole liittänyt sitä mihinkään luonteenpiirteeseen. Ihmisen persoonallisuuden määrittely on todella hankalaa, eikä toista ihmistä voi määrittellä tällaisen pienen kyselyn perusteella. Big-five persoonallisuustesti on kuitenkin käytetty ja toimivaksi todettu, joten ehkä nämä väittämät kuitenkin antavat koehenkilöistä jonkinlaisen kuvan.

## 4.2 Koehenkilöt

(Huom. Tekstissä käytetyt koehenkilöiden nimet ovat keksittyjä.)

Tutkimuksessani käytin yhteensä kahdeksaa koehenkilöä. Niihin lukeutuu kaksi laulunopettajaa, sekä kuusi lauluoppilasta. Toinen laulunopettajista, Leena, toimii Jyväskylän yliopiston musiikkikasvatuksen opiskelijoiden laulunopettajana. Toinen laulunopettajista, Pekka, toimii laulunopettajana Jyväskylän ammattikorkeakoulun puolella. Tutkimuksessa käytettyjä lauluoppilaita on niin ikään puolet naisia ja puolet miehiä. Oppilaista kolme ovat musiikkikasvatuksen opiskelijoita, joille laulunopiskelu on osa heidän opintojaan, eivätkä näin ollen ole ns. ammattilaulajia. Toiset kolme oppilasta ovat ammattikorkeakoulun opiskelijoita ja laulunopiskelussa luonnollisesti pidemmällä, sillä he opiskelevat laulamista ammatikseen.

## 4.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimukseen liittyy muutamia epäluotettavuustekijöitä. Ensimmäkin useimmat oppilaat täyttivät persoonallisuuskyselyn laulutunnin lopussa hyvin pikaisesti ja ehkä hieman huolimattomasti, miettimättä kysymyksiä muutamaa sekuntia kauempaa. Toisekseen koehenkilöitä oli melko vähän. Näin ollen tulokset eivät ole yleistettävissä mutta suuntaa antavina tapaustutkimuksen tuloksia voi pitää. Lisäksi tutkijan läsnäolo koetilanteessa, eli laulutunnilla, vaikuttanee asiaan. Sekä laulunopettaja että oppilas saattoivat käyttäytyä ja reagoida toisiinsa eri tavalla kuin yleensä, ollessaan tietoisia videokamerasta ja tutkijasta.

## 5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

### Leenan oppilaat:

#### Mikko

Vahvasti samaa mieltä:

- arvostaa taiteellisia ja esteettisiä elämyksiä

Melko samaa mieltä:

- on omaperäinen, keksii uusia ideoita
- on itsevarma
- on seurallinen, sosiaalinen
- tekee mielellään yhteistyötä muiden kanssa
- on yleensä luottavainen
- on rentoutunut, kestää hyvin stressiä
- omaa vilkkaan mielikuvituksen
- on usein epäjärjestelmällinen
- on usein laiska
- voi olla ailahtelevainen

Melko eri mieltä:

- löytää usein vikaa muista
- on masentunut, alakuloinen
- voi olla kireä
- hermostuu helposti
- on pidättyväinen, varautunut

Vahvasti eri mieltä:

- haastaa riitaa muiden kanssa

## **YHTEENVETO**

(R=viittaa vastakkaiseen)

Ulospäinsuuntautuneisuus: 4, R:0

Myöntyväisyys: 7, R:0

Tunnollisuus, huolellisuus: 1, R:3

Neuroottisuus: 2, R:6

Avoimuus: 9, R:0

Avoimuus vie voiton Mikon luonteenpiirteistä. Hän on omaperäinen, kekseliäs ja itsevarma. Hän on myös hyvin myöntäväinen, hän pitää ihmisten kanssa työskentelystä ja on hyvin seurallinen. Ulospäinsuuntautuneisuus ei ole hänessä yhtä vahva piirre kuin edelliset. Hänellä on myös taipumuksia huolimattomuuteen ja laiskuuteen, sekä silloin tällöin lievään neuroottisuuteen, lähinnä murehtimiseen ja ailahtelevaisuuteen.

## **Mikon laulutunti**

Mikko on musiikkikasvatuksen toisen vuoden opiskelija, eli hän on käynyt laulutunneilla kohta kaksi vuotta, samalla opettajalla, Leenalla.

### **Leppoista rupattelua**

Mikon laulutunti alkaa leppoisalla rupattelulla. Leena kyselee Mikon kuulumisia. Mikko on hyvin rentoutuneen ja itsevarman oloinen, ehkä jopa hieman flegmaattinen. Leena selvästi huomaa, että Mikkoa ei tarvitse ainakaan rentouttaa yhtään enempää, pikemminkin piristää. Leena onkin itse hyvin pirteä ja pitää yllä tiukkaa puhetahtia Mikon kanssa.

### **Jatkuvaa ohjeistusta äänenavauksessa**

Äänenavaus alkaa. Mikko ei selvästikään ole varsinainen laulaja, eikä tunnu erityisemmin nauttivan laulamisesta, ainakaan ihan täysin rinnoin. Opettaja antaa hänelle koko ajan ohjeita

äänemuodostukseen ja käsien ja vartalon liikkeisiin. Tämä on tärkeää, sillä varsinkin tämän tasoiset (ei ammattilaulajat) tarvitsevat niitä jatkuvasti. Leenan ohjeet ovat todella hyviä ja auttavat Mikkoa parantamaan laulusuoritustaan koko ajan. Leena näkee ja kuulee jokaisen epävarman äänen tai liikkeen ja puuttuu siihen. Esimerkiksi, monissa harjoituksissa Mikolla on vaikeuksia pysyä nuotissa ja pitää ääni kasassa kun melodia menee korkealle. Tuolloin Leena huutaa aina jonkin ohjeen, kuten ”Nyt tuki!” Mikko osaa toimia Leenan ohjeiden mukaan, mutta ei muista, ellei Leena jatkuvasti ohjeista häntä. Jatkuva opettajan puuttuminen voi tuntua jopa rasittavalta, mutta se tuntuu olevan äärimmäisen tärkeää. Hyvä laulunopettaja, kuten Leena, tietää milloin on aiheellista puuttua oppilaan laulusuoritukseen ja milloin ei. Tämä on tehokasta laulunopetusta.

### **Keho apuna**

Leena tietää, että on myös todella tärkeää se mitä tekee laulaessa kehollansa. Tähän hän antaa hyviä ohjeita. Äänenavauksia tehtäessä Leena pyytää Mikkoa venyttämään käsillään kuvitteellista kuminauhaa melodian mennessä korkealle. Tämä selvästi auttaa Mikkoa harjoittelussa.

### **Opettaja tuntee oppilaansa**

Mikon ja muidenkin tunteja seuratessa huomaa myös, kuinka Leena tuntee oppilaansa hyvin. Hän kyselee heidän kuulumisiaan ja on hyvin tuttavallinen. Tätä kautta hän oppii lukemaan oppilaitaan, hän näkee missä mielentilassa kukin oppilas milloinkin on, mistä milloinkin tuulee. Hän voi näin jossain määrin mukauttaa opetustyyliään sen mukaan. Hän myös puhuttelee heitä usein nimellä. Mikon laulettua yhden Vaccain hän huokaisee ja kohauttaa olkapäitään ollen selvästi hieman pettynyt omaan laulusuoritukseen. Tällöin Leena kannustaa: ”Mikko, on tosi positiivista että sä alat pysyä ton äänen päällä, et siitä tulee kuulijallekin havainto et tää ääni soi ja sen pääläkin on vielä tilaa, ymmärtsä mitä mä tarkotan?”.

### **Hengityksen tärkeys ja havainnollistaminen**

Mikko jatkaa Vaccaitten laulamista. Joka kerta kun Mikko ottaa liian syvän hengityksen lähtiessään laulamaan, Leena muistuttaa siitä ja sitten mennään uudelleen hallitummalla



hengityksellä. Hän myös huomauttaa Mikon käsistä, joita hän vähän väliä pitää rintalastansa päällä ja kehottaa häntä luottamaan itseensä enemmän. Laulun lomassa Leena antaa ohjeita: ”Nyt voimakkaammin! Rohkeesti vaan! Nopee hengitys!” Oikeanlaisen hengityksen tärkeyttä Leena korostaa monta kertaa. Yhden kerran hän kehottaa Mikkoa laittamaan toisen käden takapuolen päälle ja toisen alavatsalle ja kokeilemaan kuinka sen tuntee koko ajan kun hengitys toimii alakehossa ja kuinka nopeasti ja tehokkaasti pystyy hengittämään.

Mikko laulaa lisää Vaccaita, hän on kuitenkin heti unohtanut Leenan ohjeet hengityksestä ja käsien paikasta. Leena pysäyttää laulun ja huomauttaa tästä. Mikko naurahtaa hyvän tuulisesti, ”Ai niin!” Myös Leena naurahtaa ja on kovin hyväntuulinen. Laulu otetaan uudelleen ja se menee jo paremmin.

Tunti jatkuu laululla Caro Mio Ben. Mikko laulaa miltei koko kappaleen keskeyttämättä. Laulun jälkeen Leena toteaa, että osa Mikon laulamista fraaseista ei kestä ihan loppuun saakka. Tähän Leena ottaa toisen hengitysharjoituksen, hän neuvoo Mikkoa ottamaan suuren mutta hillityn hengityksen ja puhaltamaan ilmat ulos ässä sihisyttämällä ja katsomaan kellosta kuinka pitkälle ilma riittää. Sen jälkeen tehdään sama laulamalla kahta vierekkäistä ääntä. Sitten mennään Caro Mio Bien vielä uudestaan niin, että Leena neuvoo yksityiskohtaisemmin eri fraasien laulamista. Leena havainnollistaa esimerkiksi fraasien laulamiseen liittyviä ohjeitaan monesti laulamalla itse malliksi. Tämä on suuri apu oppilaalle. Näin oppilas kuulee ja ymmärtää paremmin mitä opettaja tarkoittaa.

### **Opettaja rohkaisee**

Mikko ei ole kovin tyytyväinen omaan lauluunsa, vaan sanoo erään laulun jälkeen hieman hymyillen ”Aika hirveen kuulosta”. ”Älä yhtään ittees hauku, se ei oo yhtään hirveen kuulosta.”, Leena kannustaa. Hän muistuttaa Mikkoa missä asioissa hän kehittynyt: ”Sulla toimii ääni paremmin, sä et pompi enää. Sellasta tasasta äänivirtaa alkaa olla ihan kiitettävästi”.

Mikon laulutunti alkaa olla loppuillaan. Leena kysyy vielä Mikon tunteja tämän päivän laulamisesta. Mikko sanoo että paremmalta tuntuu kuin viime kerralla. ”Vähän pelottaa noi korkeet äänet aina”, Mikko sanoo. ”Ei niitä kannata pelätä, meet niinku härkä punasta vaatetta

vaan. Kyllä se rohkeus palkitaan, sitä täytyy vaan heittäytyä”, neuvoo Leena. Mikko näyttää ottavan mielenkiinnolla kaikki Leenan ohjeet vastaan. Leena muistuttaa vielä ensi tunnista, että Mikko olisi silloin mahdollisimman vähän nuoteissa kiinni.

## **JOHTOPÄÄTÖKSET**

Mikko ei ole erityisen ulospäinsuuntautunut, kuten hänen persoonallisuustestistään käy ilmi. Siksi opettaja pitää ilmeisen paljon huolta vuorovaikutuksen ylläpitämisestä. Hän kyselee Mikolta paljon asioita ja mielipiteitä lauluun ja muuhunkin liittyen. Näin hän pyrkii rohkaisemaan Mikkoa olemaan aktiivisempi vuorovaikuttaja.

Persoonallisuustestin mukaan Mikko on kuitenkin hyvin avoin. Hän on kekseliäs, omaperäinen ja itsevarm, ei siis mitenkään ujo tai sulkeutunut. Mutta laulajana hän ei ole kovin kokenut, joten opettaja näkee hänen tarvitsevan paljon kannustusta ja ohjeistusta. Vuorovaikutustilanne on tällöin luonnollisesti enemmän opettajan aloitteesta lähtöisin.

Mikosta ja Leenasta näkee hyvin, että he tuntevat hyvin toisensa. Leena tietää, että Mikko on silloin tällöin hieman laiska ja flegmaattinen, minkä takia heti tunnin alussa Leena ottaa melko napakan ja pirteän tahdin opetukseen. Näin hän saa Mikon selvästi ryhdistymään ja aktivoitumaan.

## **Anni**

Vahvasti samaa mieltä:

- on puhelias
- on kekseliäs
- jatkaa sinnikkäästi kunnes tehtävä on suoritettu
- on omaperäinen, keksii uusia ideoita
- omaa vilkkaan mielikuvituksen
- on yleensä luottavainen
- on huomaavainen ja ystävällinen lähes kaikkia kohtaan

- voi olla jokseenkin huolimaton
- murehtii paljon
- voi olla ailahtelevainen

Melko samaa mieltä:

- on täynnä energiaa
- tekee perusteellista työtä
- on rentoutunut ja kestää hyvin stressiä
- on itsevarma
- on seurallinen, sosiaalinen
- on usein epäjärjestelmällinen
- on joskus ujo, estynyt
- antaa keskittymisenä herpaantua helposti

Melko eri mieltä:

- on usein laiska
- voi olla kylmä ja etäinen
- pysyy rauhallisena tiukoissa tilanteissa

Vahvasti eri mieltä:

- löytää usein vikaa muista
- haastaa riitaa muiden kanssa
- on pidättyväinen ja varautunut

## **YHTEENVETO**

(R=viittaa vastakkaiseen)

Ulospäinsuuntautuneisuus: 7, R:1

Myöntyväisyys: 8, R:0

Tunnollisuus, huolellisuus: 4, R:3

Neuroottisuus: 5, R:3

Avoimuus: 8, R:0

Annin on luonteenpiirteistä nousee tasaisen vahvoiksi avoimuus ja myöntöväisyys. Erityisesti Anni vaikuttaa hyvin ihmisystävällisestä persoonalta, hän on myös omaperäinen ja kekseliäs. Anni on myös hyvin ulospäinsuuntautunut. Tunnollisuus ja huolellisuus eivät ole vahvoja luonteenpiirteitä Annissa. Myös neuroottisuuteen viittaavia piirteitä on monta, kuten murehtiminen, ailahtelevaisuus ja kireys.

## **Annin laulutunti**

Anni on Mikon tavoin musiikkikasvatuksen toisen vuoden opiskelija, eli hän on ollut Leenan laulunopetuksessa kohta kaksi vuotta.

## **Suoraan asiaan mielikuvaharjoituksilla**

Leena kysyy pikaisesti Annin kuulumiset. Anni on hyvin itsevarman ja pirteän oloinen. Pitemmittä jaaritteluitta käydäänkin saman tien äänenavausharjoituksiin. Heti alussa Leena kiinnittää huomiota Annin hengityksen kontrolloimiseen laulamisen aikana. Hän käyttää mielikuvaharjoitusta, jossa kuvitellaan pidettävän kädessä palavaa kynttilää suun edessä. Sitten yritetään laulaa niin, että kynttilän liekki ei ala lepattamaan, eli ikään kuin ”juodaan” ääntä itseän päin. Harjoitusta toistetaan muutama kerta. ”Huomaatsä ettei sitä ääntä tarvii yhtään puhalttaa?” Anni toistaa harjoitusta ja tuntuu paranevan joka kerralla. Leena kehuu Annia: ”Sulla on kaunis ääni, nauti siitä! Kuuntele sitä sun ääntä”. Leena neuvoo, että laulajan on hyvä oppia yrittää kuulemaan oma äänensä akustisena ulkopuolelta.

## **Lähikontaktia**

”Ota sit myös hengitys mukaan, laita käsi siihen mahan päälle”, Leena neuvoo. Hän tulee Annin tykö ja pistää Annin käden oman alavatsansa päälle ja toistaa harjoituksen, jotta Anni tuntee mitä alavatsassa pitäisi tapahtua. Sitten Anni laulaa taas itse. Hän naurahtaa, että ”Nyt mä keskityn liikaa vaan tähän mahaan”. Leena pyytää Annia rentoutumaan, ”Oo niinku ameeba, niin letkee”. Hän näyttää vähän väliä malliksi kuinka fraasi tulisi laulaa ja Anni toistaa perässä.

### **Positiivista palautetta**

Aina kun Anni laulaa, Leena sanoo jonkun hauskan ohjeen tai positiivisen asian hänen laulustaan. ”Silmien takana hymyä! Pusuhuulet! Nauti siitä! Hämmästy! Hyvä! Spontaanisti! Laulat niin kauniisti!” Tämä saa Annin hymyilemään ja fraasi fraasilta hän tuntuu parantavan suoritustaan.

### **Yhdessä nauramista ja samanarvoisuutta**

Välillä Anni kommentoi omaa lauluaan. ”Mua silleen pelottaa ne korkeet äänet ja sit mä lataan sinne täysillä et se tulee varmasti ja sit se tulee vähän liian kovaa”. ”Mä niinku pikkusen teen ton saman homman, että lataa täysillä että tulee varmasti, et mä tiän ton tunteen”, Leena tunnustaa ja molemmat purskahtavat nauruun. Sitten kokeillaankin laulaa muutama ääniharjoitus hiljaisella äänellä.

### **Ei väkisin**

Äänen sitomista varten Leena neuvoo Annia venyttämään käsillään kuvitteellista kuminauhaa. Leena myös pyytää Annia laittamaan kädet leukojen ”saranoille” korvien juuren, joka auttaa saamaan äänelle tilan valmiiksi kun melodia menee korkealle. ”Auttaaks tää muka?” , Anni kysyy kokeiltuaan. ”Joo, no ota vaan kädet pois”, Leena sanoo heti, eikä pitkitä harjoitusta.

### **Kehitystavoitteita**

Anni kysyy kuinka korkealle tässä harjoituksessa mentiin. Leena vastaa, että A:han asti, Anni hämmästelee. Leena sanoo että siitä korkeammallekin Anni vielä pääsee, se alue ei vaan Annilla ole vielä käytössä tai hallinnassa. Anni on aivan samaa mieltä. Leena kuitenkin muistuttaa, että pikkuhiljaa ääniharjoituksissa käydään korkeammalla, mutta pieninä annoksina. Ei ole tarkoituskaan rääkätä ääntään koettamalla väkisin laulaa korkeammalta, kuin mihin pystyy. Kehitys tapahtuu ajan kanssa, kuitenkin säännöllisesti harjoitellen. Näin ääni istutetaan lihaksistoon ja saadaan lisää psyykkistä varmuutta.

## **Lauletaan välillä keskeyttämättä**

Tunnin loppupuoliskon Anni laulaa klassista italiankielistä aariaa. Tunnin alkupuolisko oli hyvin ohjepainotteista, joten lopputunnista Leena puuttuu hyvin vähän mihinkään Annin laulussa, eikä ole aihettakaan. Anni laulaa kappaletta rauhassa läpi. Laulun päätteeksi Annilla tosin aina tuntuu itseluottamus hieman laskevan, hän kritisoi omaa lauluaan ja tuntuu pettyneeltä suoritukseensa. Leena neuvoo selvät virhekohdat, mutta muuten hän ainoastaan kehuu ja rohkaisee Annia, että todella hyvin hän laulaa.

## **JOHTOPÄÄTÖKSET**

Annin laulutunnista näkyy hyvin, kuinka opettaja osaa hyödyntää Annin pirteää ja iloista persoonaa. Hän osaa saada Annin hyväntuulisuuden tarttumaan mukaan hänen laulamiseensa olemalla itse hyvin iloinen ja antamalla hänelle paljon positiivisuuteen liittyviä ohjeita laulamisen ohessa. He myös nauravat yhdessä asioille ja ovat hyvin toverillisia. Tämä saa Annin rentoutuneen oloiseksi. Vaikka Anni on itsevarma persoona ja laulamisessa melko pitkällekin kehittynyt, hän murehtii silti paljon ja voi olla ailahtelevainen. Tämän takia opettaja tietää, että on tärkeää pitää hänet rentoutuneena ja iloisena, sekä kannustaa ja rohkaista häntä paljon positiivisilla kommentteilla.

Annille ja Leenalle on toimivan vuorovaikutuksen myötä kehittynyt selvästi myös jonkinlainen yhteinen kieli erilaisista mielikuvista. Leena käyttää Annin kanssa mielikuvia, joita he ovat selvästikin käyttäneet ennenkin ja jotka tuntuvat auttavan Annia laulamisessa paljon. Joitakin noista mielikuvista käytetään useampaan kertaan tunnin aikana, eri yhteyksissä.

## **Matti**

Vahvasti samaa mieltä:

- tekee perusteellista työtä
- jatkaa sinnikkäästi kunnes tehtävä on suoritettu
- tekee mielellään yhteistyötä muiden kanssa
- on luotettava työntekijä
- on sivistynyt taiteen, musiikin tai kirjallisuuden alalla
- on emotionaalisesti vakaa eikä järkyty helposti

Melko samaa mieltä:

- tekee suunnitelmia ja toteuttaa ne
- innostaa muita
- on kekseliäs
- pysyy rauhallisena tiukoissa tilanteissa

Melko eri mieltä:

- on usein laiska
- on pidättyväinen/varautunut
- pohtii ja leikkii ajatuksilla mielellään

Vahvasti eri mieltä:

- on masentunut, alakuloinen
- voi olla ailahtelevainen
- on usein epäjärjestelmällinen
- hermostuu helposti
- haastaa riitaa muiden kanssa
- on joskus töykeä muita kohtaan
- on nerokas, syvälinen ajattelija

## **YHTEENVETO**

(R=viittaa vastakkaiseen)

Ulospäinsuuntautuneisuus: 4, R:0

Myöntyväisyys: 9, R:0

Tunnollisuus, huolellisuus: 7, R:0

Neuroottisuus: 2, R:6

Avoimuus: 4, R:2

Matin luonteenpiirteistä myöntyväisyys vie voiton. Hän työskentelee mielellään muiden kanssa, on luottavainen, huomaavainen, eikä löydä vikaa muista. Tunnollisuus on toinen vahva piirre Matissa, monesta tunnollisuuteen liittyvistä väittämistä Matti oli täysin samaa mieltä. Avoimuuteen ja ulospäin suuntautuneisuuteen viittaavia piirteitä Matista löytyy hieman vähemmän, ja jotkut viittaavat jopa avoimuutta vastaan. Neuroottisista piirteistä mainittakoon huono stressinsietokyky. Tosin monet Matin piirteet ovat neuroottisuutta vastaan.

## **Matin laulutunti**

Matti on musiikkikasvatuksen ensimmäisen vuoden opiskelija ja on opiskellut laulua vajaan vuoden.

## **Aktiivinen aloitus**

Tunnille tullessaan Matti ei ole kovin innokkaan tai aktiivisen oloinen. Ei hän toki laiskan tai alakuloisen oloinen ole, mutta hän on vasta aloitteleva laulunopiskelija ja ehkä siksi hieman ujo ja odottaa opettajan ottavan tilanteen niin sanotusti haltuun. Leena aloittaakin tunnin Matin kanssa heti topakasti. Ensiksi tehdään äänenavausharjoituksia keho ja kädet mukana liikkuen. Hän kaipaa jatkuvaa ohjeistusta, sillä ilman sitä hänen kädet meinaavat jatkuvasti mennä taskuihin ja ryhti kumaraan. Leena neuvoo ahkerasti ja yrittää selvästi saada Mattia hieman piristymään ja aktivoitumaan. Matti tekee harjoituksia hyvin ja pian Leenan



hyväntuulisuus ja aktiivisuus alkaa tarttumaan Mattiin ja hän alkaa hymyilemäänkin enemmän.

### **Ääni soimaan**

Klassinen äänenmuodostus ei selvästikään ole kovin helppoa Matille. Pitkän aikaa Leena koittaa saada Matin äänen soimaan paremmin erilaisten harjoitusten avulla. Matti lopettaa usein viimeisen äänen hyvin lyhyeen, joten Leena neuvoo jättämään sen soimaan hieman pitemmäksi aikaa, jotta mahdollinen vibraattokin voitaisiin saada aikaan. Apunaan Leena käyttää tapansa mukaan erilaisia mielikuvaharjoituksia. ”Älä laula mulle vaan kuvittele laulavas tuonne kauas kauas, kuvittele siellä yleisö. Kiinnitä huomiota siihen ekaan korkeeseen nuottiin, lähde niinku mäkihyppääjä sieltä huipun päältä.” Erityisesti hän neuvoo olemaan ajattelematta liikaa nuottikuvaa ja eläytymään musiikkiin.

### **Oma laulamisen halu**

Leena myös kehottaa Mattia pohtimaan ja oivaltamaan asioita itse omasta laulamisestaan. ”Älä tee niinku minä sanon, vaan sää itte soitat sitä instrumenttia. Se oma laulamisen halu on aivan erottamaton osa laulamista”.

### **Lähikontaktia**

Välillä Leena tulee hetkeksi Matin tykö neuvoessaan esimerkiksi hengitystä. Hän laittaa kätensä Matin vyötärölle ja muistuttaa, että ”Kun sää hengität syvään niin sulla kyljet leviää, eikö niin? Mutta hartioita älä nosta, hartiat on ihan rennot, et sä oot niin elastinen hartioista kuin mahdollista. Mut se hyvä hengityspohja, se on se tuki, se on niinku talon perustukset.”

### **Kannustusta itseluottamukseen**

Leena antaa paljon hyviä kommentteja ja ohjeita, jotka lisäävät laulajan luottamusta omaan ääneensä. ”Nauti siitä sun äänestä, tarjoo sitä sun ääntä, soita sitä! Laulamisen ilo saa näkyä silmissä!”

## **Huomioita esiintymiseen**

Leena neuvoo Mattia kiinnittämään huomiota myös ulkoiseen esiintymiseen laulamisen aikana. Kun Matti laulaa laulua, jonka Leena tietää hänen osaavan ulkoa, hän muistuttaa Mattia ottamaan katseen irti nuotista. Pitkän välisoiton aikana jossa laulajan täytyy vain seisoskella laulamatta, Leena muistuttaa Mattia pysymään kappaleen tunnelmassa ilmeillään ja ulkoisella olemuksellaan, varpaita ei sovi katsella tai tiiraila kelloa.

## **JOHTOPÄÄTÖKSET**

Matin persoonallisuudenpiirteet tulevat hyvin esille hänen laulutunnillaan. Matin ja Leenan vuorovaikutus on suurimmaksi osaksi hyvin yksipuolista. Leena puhuu paljon ja tukeutuu verbaaliseen viestintään, koska tietää, että Matti tarvitsee paljon sanallista ohjeistusta. Hyvin myöntyväisenä ja kuuliaisena persoonana Matti kuuntelee tarkkaan ja toimii ohjeiden mukaan. Hän ei tosin puhu juuri mitään, vastailee ainoastaan ”Mm, joo, niin, okei”. Ulospäinsuuntautuneisuus ja avoimuus eivät olleet testinkään mukaan hänen vahvimpia luonteenpiirteitään. Ehkä hänellä ei ole mitään sanottavaa, ehkä hän ei koe omaa kommentointia tarpeelliseksi. Ja toisaalta mitäpä sitä turhaan selittelemään, jos ei ole mitään seliteltävää.

Leena on koko tunnin ajan todella aktiivinen. Kun Matti laulaa säestäjän kanssa, Leena tulee aivan Matin viereen antamaan neuvoja ja auttamaan käsien liikkeissä. Tämä tekee todennäköisesti Matille ihan hyvää, mutta toisaalta ei jätä hänelle juurikaan omaa solistista tilaa ja rauhaa, jota laulaja myös välillä tarvitsee. Toisaalta kyseessä oli Matille uusi kappale, ja Leena lupaakin olevansa ensi tunnilla enemmän taka-alalla, kun kappale on Matille tutumpi.

Matin laulutunnilla hänen persoonallisuudesta nousee erityisesti esiin sinnikkyys ja huolellisuus, kuten hänen persoonallisuustestistäänkin. Vaikka hän on melko kokematon laulaja, hän tekee ääniharjoituksia keskittyneesti ja sinnikkäästi koittaa päästä parempaan lopputulokseen ja toimia opettajan ohjeiden mukaan. Leena kehuukin hänen kehittyneen laulajana paljon viimeisen vajaan vuoden aikana. Leena selvästi tietää Matin olevan ahkera,

halukas ja kykenevä ottamaan haasteita vastaan ja siksi ottaakin hänen kanssaan melko vaikeitakin lauluharjoituksia.

## **Pekan oppilaat:**

### **Taina**

Vahvasti samaa mieltä:

- pohtii ja leikkii ajatuksilla mielellään
- tekee suunnitelmia ja toteuttaa ne
- pysyy rauhallisena tiukoissakin tilanteissa
- on luotettava työntekijä

Melko samaa mieltä:

- on puhelias
- on omaperäinen, keksii uusia ideoita
- on nerokas, syvälinen ajattelija
- on kekseliäs
- on itsevarma
- toimii tehokkaasti
- jatkaa sinnikkäästi kunnes tehtävä on suoritettu
- on seurallinen
- tekee mielellään yhteistyötä muiden kanssa
- voi olla kireä
- murehtii paljon

Melko eri mieltä:

- on auttavainen, epäitsekäs
- on usein laiska
- antaa keskittymisensä herpaantua helposti
- on usein hiljainen

- on usein epäjärjestelmällinen

Vahvasti eri mieltä:

- on pidättyväinen, varautunut
- voi olla kylmä ja etäinen

## **YHTEENVETO**

(R=viittaa vastakkaiseen)

Ulospäinsuuntautuneisuus: 6, R:0

Myöntyväisyys: 6, R:1

Tunnollisuus, huolellisuus: 7, R:1

Neuroottisuus: 2, R:3

Avoimuus: 9, R: 0

Taina on luonteeltaan hyvin avoin. Hän on puhelias, seurallinen, kekseliäs ja itsevarma, muutamia hänen avoimuuteen viittaavia piirteitään mainitakseni. Tunnollisuus, myöntyväisyys ja ulospäinsuuntautuneisuus ovat Tainassa testin mukaan suurin piirtein yhtä vahvoja piirteitä. Erikoista on, että yhden väittämän mukaan Taina ei mielestään ole auttavainen ja epäitsekäs, mikä viittaa myöntyväisyyttä vastaan. Myös tunnollisuutta vastaan on yksi väite, jonka mukaan Taina on jokseenkin huolimaton.

## **Tainan laulutunti**

Taina opiskelee laulua ammatikseen ammattikorkeakoulussa.

## **Paljon kommunikointia äänenavauksessa**

Tainan tunti alkaa normaalisti äänenavauksella. Taina ei venyttele tai tunnu keskittyvän kehoonsa juurikaan, eikä opettajakaan kiinnitä siihen huomiota. Taina pitää jatkuvasti käsiään

molemmin puolin vyötäröllään. Mutta laulamiseen keskitytään tiukasti. Pekka antaa paljon sanallisia ohjeita äänenavauksen aikana ja Taina usein kommentoi niihin. Tunnelma on hyväntuulinen, molemmat naurahtavat välillä toistensa kommenteille. Heidän välillään tapahtuu paljon verbaalista vuorovaikutusta.

### **Pallo oppilaalle**

Lyhyehkön äänenavauksen jälkeen Pekka ehdottaa, että ”Eiköhän ruveta laulamaan, onks sulla ääni jo auki?” On mielenkiintoista, että opettaja kysyy oppilaalta itseltään onko tällä ääni auki. Hän ikään kuin heittää hänelle pallon, antaa vapauden päättää siitä mitä seuraavaksi tehdään, ruvetaanko laulamaan vai jatketaanko äänenavausta. Tämä tuntuu pikkuasialta opetustilanteessa, mutta sillä on suuri merkitys opettajan ja oppilaan vuorovaikutussuhteessa. Opettaja viestittää näin oppilaalleen, että oppilas on lopulta itse laulutuntinsa ohjaaja, hänen tulee itse huomata onko hänen äänensä auki vai ei ja päättää jatketaanko ääniharjoituksia vai siirrytäänkö tunnissa eteenpäin. Oppilas on puoliammattilainen laulaja, opettaja ei tule määräämään hänelle kaikkea mitä milloinkin tehdään, vaan antaa tälle päätösvaltaa.

### **Miltäs tuntuu?**

Kun Taina käy laulamaan Pekka keskeyttää hänet usein ja kysyy ”No, miltäs toi tuntui?” Taina kertoo tuntojaan mielipiteitään joita Pekka sitten kommentoi ja täydentää.

### **Toistoa, toistoa ja toistoa**

Lauluja käydään läpi hyvin pienissä osissa. Usein Pekka keskeyttää Tainan parin fraasin jälkeen, neuvoo fraseerausta tai lausumista ja pyytää häntä laulamaan tuon kohdan uudestaan. Joihinkin kohtiin juututaan hyvinkin pitkäksi aikaa. Ennen jokaista uutta toistoa Pekka antaa uuden ohjeistuksen. Välillä myös Taina itse keksii jonkin parannettavan asian. Joitakin kohtia Pekka pyytää Tainaa laulamaan ensin hyräillen ilman sanoja, ajatellen pelkkää melodialinjaa ja äänenkuljetusta.

## **JOHTOPÄÄTÖKSET**

Pekan ja Tainan tapauksessa opettaja on selkeämmin ”pelkkä” äänenohjaaja ja neuvoja, joka antaa oppilaan itse olla oman tuntinsa johtaja. Näin asian juuri tulisi ammatillisessa laulunopetuksessa olla. Mutta juuri oppilaan persoonallisuus vaikuttaa asiaan suuresti. Jos oppilas on yhtä oma-aloitteinen, itsevarma ja avoin kuin Taina, opettajan on helppo luottaa hänen omaan johtamiskykyisyyteensä. Asia voi olla aivan toinen, jos oppilas on hyvin epävarma ja sulkeutunut.

Taina on laulutunnilla kaiken kaikkiaan hyvin rauhallinen ja hillitty. Laiska tai flegmaattinen hän ei kuitenkaan ole, vaan hyvin oma-aloitteinen ja avoimen oloinen, kuten persoonallisuustestistäkin tuli ilmi. Opettaja tietää sen ja antaa hänelle tilaa olla oma-aloitteinen ja päätösvaltainen. Pekka myös kyselee Tainalta tämän tunteja ja mielipiteitä selvästi enemmän kuin muilta koehenkilöiltä.

Tainan ja Pekan välinen vuorovaikutus on hyvin verbaalista. Vuorovaikutus on koko ajan molemminpuolista ja todella luontevan oloista. He keskustelevat asioista sekä kommentoivat ja täydentävät toisiaan jatkuvasti. He myös kyselevät toisiensa mielipiteitä ja tuntemuksia, he ovat kiinnostuneita toistensa ajatuksista. Vuorovaikutus heidän välillään on näin ollen erittäin avointa ja toimivaa.

### **Sanna**

Vahvasti samaa mieltä:

- on puhelias
- on luotettava työntekijä
- omaa vilkkaan mielikuvituksen
- on yleensä luottavainen
- on emotionaalisesti vakaa eikä järkyty helposti
- pohtii ja leikkii ajatuksilla mielellään

Melko samaa mieltä:

- on omaperäinen, keksii uusia ideoita
- on auttavainen ja epäitsekkäs
- on täynnä energiaa
- innostaa muita
- on kekseliäs
- on itsevarma
- toimii tehokkaasti
- tekee mielellään yhteistyötä muiden kanssa
- voi olla ailahtelevainen

Melko eri mieltä:

- on pidättyväinen, varautunut
- voi olla kireä
- on usein laiska
- hermostuu helposti
- antaa keskittymisensä herpaantua helposti

Vahvasti eri mieltä:

- on masentunut, alakuloinen
- murehtii paljon
- pitää eniten rutiininomaisesta työstä

## **YHTEENVETO**

(R=viittaa vastakkaiseen)

Ulospäinsuuntautuneisuus: 6, R:1

Myöntyväisyys: 7, R:0

Tunnollisuus, huolellisuus: 5, R:0

Neuroottisuus: 1, R:7

Avoimuus: 10, R:0

Avoimuus vie selvästi voiton Sannan luonteenpiirteistä. Hän vaikuttaa hyvin luovalta persoonalta. Hän on myös hyvin ulospäinsuuntautunut. Sanna tosin väittää itseään usein hiljaiseksi, mikä on vastaan ulospäinsuuntautuneisuutta. Epäilen kyllä virhettä. Neuroottisuuteen viittaavia piirteitä ei Sannasta juurikaan löydy.

## **Sannan laulutunti**

Sanna on opiskellut laulua useamman vuoden ammattikorkeakoulussa ja toimii myös itse laulunopettajana.

### **Keskittynyt äänenavaus ja nonverbaalista viestintää**

Kun Sanna tulee luokkaan, tunti alkaa heti ilman rupatteluja tai venyttelyjä äänenavauksella. Sanna vaikuttaa hyvin keskittyneeltä. Hän on kasvotusten opettajaan ja tuntuu tukeutuvan häneen vahvasti. Opettaja on myös hyvin läsnä tilanteessa ja puhumisen sijasta elää harjoituksissa mukana kasvojen ja käsien eleillä ja liikkeillä. Sanna on melko paikallaan laulaessaan, mutta vaikuttaa melko rentoutuneelta. Hän on kokenut laulaja ja laulaakin todella hyvin.

Toisin kuin Leena, Pekka antaa hyvin lyhyitä, mutta tarkkoja ohjeita oppilaalle. Sanna vastaa aina hyvin nopeasti ”Joo”, ja osaa toimia ohjeen mukaan. Pekka ei kysy Sannalta ymmärtääkö tämä mitä hän ohjeillaan ja kommenteillaan tarkoittaa. Pekka tietää, että tähän ei ole tarvetta, sillä kokenut laulaja, kuten Sanna, tietää heti pienestäkin opettajan eleestä tai kommentista mitä tehdä.

### **Ei niin vakavaa**

Välillä molemmat naurahtavat iloisesti toisen kommenteille. Tunnilla vallitsee hyvin rento ja hyväntuulinen ilmapiiri. Vaikka ammatillinen laulunopiskelu vaatii paljon työtä ja keskittyneisyyttä, Sannan laulutunnilla tulee hyvin esille, kuinka laulunopiskelu on hänelle silti hyvin mukavaa. Tämä on mielestäni yksi oleellisimmista asioista laulamissa ja kaikessa



musiikin tekemisessä. Vaikka se vaatii työtä, sen tulee olla mukavaa, eikä sitä tule ottaa haudanvakavasti.

### **Toisiaan täydentäen**

Välillä kun Pekka neuvoo Sanna, Sanna täydentää Pekan lauseita ja kommentteja omilla ajatuksillaan ja varmistaa näin ymmärtävänsä mitä Pekka tarkoittaa. Välillä hän kertoo myös omia mielipiteitään miten jonkun kohdan hänen mielestään voisi laulaa. Opetus ei näin ollen ole yksinomaan opettajalähtöistä, vaan opettaja ja oppilas keskustelevat ja pohtivat yhdessä asioita.

### **Tarkkuutta yksityiskohtiin**

Suurin osa Sanna laulutunnista kuluu yhden erittäin haastavan vieraskielisen kappaleen laulamiseen ja sen yksityiskohtien läpikäymiseen. Pekka neuvoo ja näyttää malliksi hyvin tarkkaan fraasi fraasilta kielen lausumista, äänenmuodostusta, dynamiikka ja tempo. Myös hengityspaikat katsotaan tarkasti läpi.

## **JOHTOPÄÄTÖKSET**

Sannan iloinen, reipas ja rento luonne edesauttaa selvästi Pekan ja Sannan opettaja-oppilassuhdetta. Heidän tapauksessaan opettaja on hieman hiljaisempi ja vaisumpi osapuoli ja oppilas selvästi pirteämpi ja puheliaampi persoona. Pekka on kuitenkin hyvin läsnä ja näin ollen aktiivinen vuorovaikuttaja. Tuntuukin, että Sannan ulospäinsuuntautuneisuus, pirteys ja iloisuus tarttuu Pekkaan jonkin verran, tai ainakin vaikuttaa häneen positiivisesti jollain tavalla.

Sannan eloisassa persoonassa näkyy vahvasti myös oma-aloitteisuus. Vaikka opettaja neuvoo hyvin paljon ja yksityiskohtaisesti, hän usein kysyy myös itse neuvoa. Vuorovaikutus on Sannan ja Pekan välillä hyvin molemminpuolista ja tekee heidän yhteistyöstään tehokasta ja toimivaa.

Pekan ja Sannan yhteistyötä huomaa sen, että kun opettaja-oppilas suhteella on vuosien historia ja se on pitkälle kehittynyt, voi opettaja turvautua hyvin paljon nonverbaaliseen viestintään, kuten kehon ja kasvojen eleisiin ja liikkeisiin.

## **Simo**

Vahvasti samaa mieltä:

- on omaperäinen, keksii uusia ideoita
- toimii tehokkaasti
- omaa vilkkaan mielikuvituksen
- on kekseliäs
- pohtii ja leikkii ajatuksilla mielellään
- arvostaa taiteellisia ja esteettisiä elämyksiä
- voi olla jokseenkin huolimaton
- voi olla ailahtelevainen

Melko samaa mieltä:

- on nerokas, syvälinen ajattelija
- tekee suunnitelmia ja toteuttaa ne
- jatkaa sinnikkäästi kunnes tehtävä on suoritettu
- tekee perusteellista työtä
- on puhelias
- on usein epäjärjestelmällinen
- on usein laiska
- antaa keskittymisensä herpaantua helposti
- voi olla kireä

Melko eri mieltä:

- on masentunut, alakuloinen
- on usein epäjärjestelmällinen
- voi olla kylmä ja etäinen

- on joskus estynyt, ujo
- pitää eniten rutiininomaisesta työstä

Vahvasti eri mieltä:

- on pidättäytynyt/varautunut
- haastaa riitaa muiden kanssa
- omaa vain vähän taiteellisia näkemyksiä

## **YHTEENVETO**

(R=viittaa vastakkaiseen)

Ulospäinsuuntuneisuus: 5, R:0

Myöntyväisyys: 8, R:0

Tunnollisuus, huolellisuus: 6, R:3

Neuroottisuus: 2, R:5

Avoimuus: 10, R:0

Simo on luonteeltaan hyvin avoin. Erityisesti kekseliäisyys, kiinnostuneisuus ja ajattelevaisuus ja luovuus nousevat Simon vahvoiksi luonteenpiirteiksi. Hän on myös myöntäväinen sekä ulospäinsuuntautunut. Simolla on hieman taipumusta huolimattomuuteen sekä voi olla joskus kireä.

### **Simon laulutunti**

Simo on opiskellut klassista laulua yhteensä kahdeksan vuotta, joista viimeiset viisi vuotta Jyväskylän ammattikorkeakoulussa.

### **Omatoimista verryttelyä ja rutiinia**

Simo aloittaa heti tunnille tullessaan venyttelemään käsiään ja kehoaan omatoimisesti. Opettaja ei kysele sen kummemmin kuulumisia. Näillä kahdella on takanaan pitkä

yhteistyöhistoria, joten sen kummempaa tutustumista tai rupattelua ei ole tarpeen harrastaa. Heti alusta näkee, että Simon ja Pekan yhteistyö on hyvin rutinoitunutta. Pekka istuu pianon takana ja antaa Simon rauhassa latautua laulamaan.

### **Tilaa oppilaalle**

Äänenavauksena tehdään pitkään samoja harjoituksia. Välillä Pekka neuvoo Simoa laulamaan lyyrisemmin ja lämpimämmin, volyyymi ei ole niin tärkeää. Pekka näyttää välillä mallia. Hän ei kiinnitä huomiota Simon kehon liikkeisiin, vaan antaa tämän heilua vapaasti kädet milloin missäkin. Harjoituksissa mennään välillä todella korkeallekin, vaikka Simolla tuntuu korkeat äänet tekevän hieman tiukkaa. Simolla tuntuu kuitenkin olevan tiukka itseluottamus ja hän näyttää nauttivan laulamisesta. Pekka, toisin kuin Leena, tuntuu olevan hyvin hillityn oloinen persoona ja antaa Simolle paljon tilaa. Simo ei kuitenkaan liiemmin puhu tai kommentoi asioita, vaan keskittyy yksinomaan laulamiseen.

### **Mielikuvia**

Leenan tavoin Pekka käyttää apunaan paljon mielikuvia neuvoessaan Simoa. ”Ajattele vähäniinku aaltomaisemmin tota”, ja näyttää malliksi. ”Niin siis sitä keinahtelevuutta, joo”, Simo vastaa.

### **Yksityiskohtia**

Simon laulaessa italiankielistä aaria Pekka tarttuu välillä pitkäksi aikaa joidenkin fraasien aloituksiin ja niitä toistetaan todella monta kertaa.

### **Luottamus oppilaan itsetuntoon**

Pekka tietää, että Simolla on hyvä itseluottamus, eikä näin ole tarvetta jatkuvaan oppilaan kehumiseen ja kannustamiseen. Simo itse tietää milloin menee hyvin ja milloin huonosti. Tässä on suuri ero Leenan opetuksen kanssa, sillä hänen oppilaansa ovat aloittelevia ns. ei-ammattillisia laulajia, jotka tarvitsevat paljon rohkaisua ja positiivisia kommentteja.

### **Liian vähän huomioita kehoon ja ilmeisiin?**

Huomaan, että Simo on koko ajan hyvin totinen ja miltei vihaisen näköinen. Kehollansa hän myös heiluu ahkerasti, ilman että Pekka antaa siihen mitään ohjeita tai kommentteja. En tiedä, ovatko he käyneet asiaa aiemmin läpi, ehkä tämä on sovittu linja ja Simon ilmehdintä ja liikehdintä on harkittua ja harjoiteltua ja auttaa laulamiseksi. Mutta itseäni jäi mietityttämään tämä asia. Ehkä voi olla parempikin olla kiinnittämättä siihen huomiota ja keskittyä yhteen asiaan kerrallaan, eli laulamiseen.

### **JOHTOPÄÄTOKSET**

Simon tunnista näkyy hyvin, että hän on erittäin kokenut laulaja sekä hyvin omatoiminen ja itsenäinen lauluoppilas. Opettaja tietää tämän ja antaa hänelle tilaa olla itsenäinen. Simo on hyvin itsevarma ja päättäväinen ja onkin mielellään ikään kuin oman laulutuntinsa johtaja. Simo ja Pekka ovat tehneet yhteistyötä jo monta vuotta, mikä näkyy siinä, että yhteiset toimintalinjat ovat hyvin selkeät. Tunnilla on kyse laulamiseksi, eikä mistään muusta. Kummallakaan ei ole tarvetta jutella niitä näitä, kumpaakaan ei jännitä toistensa seura.

Simo osaa kokeneena laulajana arvioida omaa suoritustaan hyvin kriittisesti. Luottaen hänen itsevarmuuteensa opettaja antaa myös paljon hyvin yksityiskohtaisia ohjeita äänenkäyttöön ja laulamiseksi. Onkin mielestäni tärkeää, että kun on kyse ammatillisesta laulunopiskelusta, opettaja pitää riman korkealla ja pyrkii tarjoamaan oppilaalle haasteita, sen sijaan, että pysyisi jatkuvasti pelkästään oppilaan nykyisellä osaamisalueella ja vain kehuisi kuinka hyvä ja pitkälle kehittynyt hän nyt jo on.

Pekka käyttää Simon kanssa myös paljon mielikuvia ja niistä on selvästi kehittynyt heille yhteinen kieli. Tämä näkyy siitä, että kun Pekka neuvoo asian jonkin mielikuvan kautta, Simo yleensä vastaa viittaamalla samaan asiaan jollain toisella mielikuvalla, varmistaakseen itselleen ja opettajalle, että on ymmärtänyt asian.

## 6 TULOSTEN TARKASTELU

Löysin vastauksia moniin kysymyksiin ja yhteenvedona tutkimukselleni voisin todeta, että opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus laulunopetuksessa koostuu hyvin monesta eri tekijästä. Ensinnäkin opettajan on tunnettava ääni instrumenttina läpikotaisin, jotta hän kykenee neuvomaan ja harjoittamaan oppilasta oikeilla menetelmillä. Opettajan on myös tarjottava oppilaalle eri harjoitusmenetelmiä, joista oppilas voi valita itselleen parhaat menetelmät. Mielikuvien käyttö on niin ikään hyvin tärkeä osa laulunopetusta ja auttaa opettajan ja oppilaan välisessä viestinnässä. Mielikuvien kautta jokin asia voi avautua oppilaalle aivan uudella tavalla. Tähän liittyy ratkaisevasti myös se, millä tavalla opettajan ja oppilaan elämismaailmat kohtaavat. Jos heidän elämismaailmansa ovat hyvin yhtenevät, voi oppilas ymmärtää asioita paljon helpommin ja nopeammin kuin jos elämismaailmat ovat kaukana toisistaan. Tämä vaikuttaa hyvin ratkaisevasti opettajan ja oppilaan välisen suhteen luonteeseen.

Opetuksen aikana opettajan ja oppilaan välillä tapahtuu koko ajan viestintää ainakin jollakin tasolla. Tämä viestintä voi tapahtua verbaalisesti tai non-verbaalisesti. Tutkittuani niin sanottuja ammatillisia ja ei-ammatillisia laulunopiskelijoita voi todeta, että opettajan ja oppilaan välisellä vuorovaikutuksella ja sen merkityksellä on tässä suhteessa näiden välillä suuri ero. Laulua ammatikseen opiskelevat ovat laulutunnilla useimmiten hyvin itsenäisiä ja omatoimisia, eivätkä kaipaa opettajan jatkuvaa neuvomista, tukea ja kannustusta. He myös ymmärtävät hyvin pienistäkin vihjeistä mitä opettaja milloinkin tarkoittaa. Opetukseen sisältyy paljon nonverbaalista vuorovaikutusta eleiden ja ilmeiden kautta. Verbaalistakin vuorovaikutusta toki tapahtuu ja se on useimmiten molemminpuolista. Sekä opettaja että oppilas antavat kommentteja toisilleen ja keskustelevat asioista. Musiikkikasvatuksen opiskelijat, joille laulunopetus on vain osa heidän musiikinopettajan opintojaan, ovat laulamissa useimmiten paljon epävarmempia, eivätkä monet heistä ole alkuunkaan varsinaisia laulajia. He ovat laulunopiskelussa vasta alkutekijöissä ja siksi useimmiten tunnille tullessaan täysin neuvottomia ja haavoittuvaisia. He tarvitsevat opettajan joka saa heidät tuntemaan tervetulleiksi laulutunnille. Laulutunnin aikana he tarvitsevat opettajan jatkuvaa ohjeistusta, tukea ja rohkaisemista. Nonverbaalista, eleiden ja liikkeiden kautta tapahtuvaa vuorovaikutusta on myös paljon, mutta parhaimman tuen he saavat verbaalisesta

vuorovaikutuksesta, sanallisesta ohjeistamisesta ja neuvomisesta. Tämä tosin on usein hyvin yksipuolista, vuorovaikutus on tällöin hyvin opettajälähtöistä. Mutta verbaalinen vuorovaikutus on tärkeää muutenkin kuin laulamiseen liittymisessä ohjeistamisessa. On tärkeää, että opettaja juttelee ja kyselee kuulumisia uudelta oppilaalta, tutustuu häneen, saa hänet tuntemaan itsensä rennoksi, välitetyksi, tärkeäksi ja tervetulleeksi. Mutta kaiken kaikkiaan riippumatta siitä, onko kyseessä ammatillinen tai ei-ammattillinen laulunopiskelija, alkuvaiheessa olevassa opettaja-oppilassuhteessa jatkuvaa puhumisen kautta tapahtuvaa viestintää tarvitaan huomattavasti paljon enemmän verrattuna pitkälle kehittyneeseen opettaja-oppilassuhteeseen.

Yksi tutkimuskysymyksistäni oli, onko olemassa huonoa vuorovaikutusta. Aineistostani ei noussut esiin tällaista, mutta mielessään voisi kuvitella joitakin riskitekijöitä, jotka voivat aiheuttaa huonoa vuorovaikutusta. Opettaja, joka neuvoo ja ohjeistaa jatkuvasti voi ehkä pahimmillaan aiheuttaa oppilaan tukehduksen ja turhautumisen. Jos oppilas ei saa missään välissä puheenvuoroa, tai ei saa laulaa edes yhtä laulua tai harjoitusta opettajan keskeyttämättä, voidaan ehkä puhua huonosta vuorovaikutuksesta. Tai pikemminkin tällaisessa tilanteessa vuorovaikutusta ei ole. Toinen esimerkki voisi olla opettaja, joka tukeutuu täysin oppilaan aloitteeseen. Hän puhuu tai kyselee tuskin mitään, reagoi tuskin mihinkään ja vaikuttaa todella tylsistyneeltä ja leipääntyneeltä. Vastavuoroisesti vuorovaikutus ei toimi silloinkaan, jos oppilas on täysin tuppisuu, ei ole innostunut tai halukkaan oloinen yhteistyöhön opettajansa kanssa.

Yksi päätutkimuskysymyksistäni oli, miten vuorovaikutus toimii samalla opettajalla eri oppilaiden, eri persoonallisuuksien kanssa. Tämä oli hyvin vaikea kysymys, sillä tarkasteltuani aineistoa huomasin, että näitä eroja on todella vaikea löytää. Molemmilla tutkimuksissa käyttämilleni opettajilla oli toimivaa vuorovaikutusta kaikkien oppilaidensa kanssa. Totta kai eri oppilaiden kanssa tehdään eri juttuja ja puhutaan eri asioista, mutta perus opetustyyli on samalla opettajalla eri oppilaiden kanssa kuitenkin jotakuinkin sama. Lisäksi käyttämieni koehenkilöiden persoonallisuuksissa ei ollut hirvittävän suuria eroja. Heillä teettämäni persoonallisuustestin tulokset olivat eri oppilaiden kesken melko samankaltaisia. Ehkä tärkeimmäksi tähän liittyväksi asiaksi nostaisin kuitenkin oppilaan tuntemisen ja oppilaan tunteiden, eleiden ja sanojen lukemisen tärkeyden. Hyvä opettaja tietää mistä tänään tuulee ja mitä tämän oppilaan kanssa olisi hyvä tehdä tänään. Jos hän tietää tai näkee, että

oppilas on hieman laiska ja flegmaattinen, hän koittaa piristää tätä ja pitää opetuksessa yllä terhakkaa tahtia. Jos opettaja tietää oppilaan olevan valmiiksi hyvin energinen, hän ehkä yrittää rauhoittaa ja tasapainottaa häntä. Kun laulunopettaja tuntee oppilaansa, hän tietää millaiset opetusmenetelmät toimivat hänen kanssaan parhaiten, millaiset ääniharjoitukset ovat hänelle hyödyllisiä ja mielekkäitä ja millaiset mielikuvat toimivat hänen kanssaan. Jos oppilas on laulamissa pitkälle kehittynyt, hän luonnollisesti ottaa hänen kanssa vaikeampia ja haastavampia harjoituksia ja lauluja. Hyvä opettaja pysyttäytyy oppilaan lähikehityksen vyöhykkeellä, ei ota hänen kanssaan liian vaikeita, muttei liian helppojakaan juttuja. Oppilaan oma-aloitteisuus ja avoimuus vaikuttaa myös suuresti opettajan ja oppilaan väliseen vuorovaikutukseen. Etenkin ammatillisessa lauluopetuksessa näitä eroja oli huomattavissa. Kun oppilas on hyvin oma-aloitteinen, antaa opettaja hänelle yleensä enemmän päätösvaltaa, tilaa kommentoida, sekä tehdä omia valintoja laulutunnin kulkuun ja muihinkin asioihin. liittyen. Tällöin myös vuorovaikutus on selvästi enemmän molemminpuolista ja laulunopiskelu on näin ollen hyvin tehokasta. Tämä myös kehittää oppilaan oma-aloitteisuutta ja itsevarmuutta entisestään ja edesauttaa häntä toimimaan jatkossakin itsenäisesti laulajana ja muutenkin. Jos taas oppilas on enemmän sulkeutuneen oloinen ja tukeutuu täysin opettajan päätöksiin ja ohjeistukseen, on opettajan otettava selvästi tiukemmin ohjaket omiin käsiinsä. Vuorovaikutus on tällöin usein hyvin yksipuolista ja lähtöisin opettajan aloitteesta.

Laulunopettajan työ näyttää ulkopuolisesta lastenleikiltä, mutta sisältää enemmän haasteita kuin moni osaa arvatakaan. Teknisten tietojen ja taitojen lisäksi opettajalta vaaditaan aina suunnaton määrä ihmissuhdetaitoja, joita ei mistään eikä keneltäkään voi suoraan oppia. Tarvitaan oppilaasta välittämistä ja kiinnostuneisuutta. Kaikilta tämä ei tosin onnistu yhtä helposti ja sanoisinkin, että opettajan työssä tarvitaan joskus myös hieman näyttelijän taitoja, jotta voisimme edes teeskennellä välittävämme oppilaasta. Tosin aidon ja epäaidon välittämisen erottaa helposti. Jotta oppilas kykenisi parhaaseen mahdolliseen suoritukseen, täytyy hänellä olla turvallinen ja arvostettu olo. Tämä syntyy terveen ja avoimen opettaja-oppilassuhteen ja toimivan vuorovaikutuksen kautta.



## 7 PÄÄTÄNTÖ

Jälkeen päin pohdittuna videokuvaus ei tässä tutkimuksessa ehkä ollut tutkimusmenetelmänä paras mahdollinen. Vuorovaikutus on haastava aihe tarkkailla ja käsitellä, ja nyt sen tarkastelu jäi pelkästään tutkijan omien observoinnilla saavutettujen havaintojen varaan. Tueksi olisi hyvä ollut kerätä esimerkiksi haastatteluita opettajilta ja oppilailta, kysellä mitä ajatuksia heillä on vuorovaikutuksesta. Tällainen informaatio olisi varmasti ollut todella hyödyllistä ja mielenkiintoista tutkimuksen kannalta. Nyt tutkija joutui olemaan täysin yksin omien tulkintojensa varassa. Aihetta jatkotutkimukselle siis olisi. Jatkossa voisi tarkastella useampia opettajia ja oppilaita, tehdä haastatteluita ja kyselyitä, sekä kerätä enemmän teoretietoa aiheesta.

Kaiken kaikkiaan tähänastinen tutkimukseni on ollut vielä hyvin pintapuolinen raapaisu. Lähteitten ja tutkimieni koehenkilöiden vähyydestä johtuen työ on melko subjektiivinen katsaus aiheeseen. Tutkimuksen peruskysymys oli ehkä hieman vaikea ja sitä voisi jatkoa ajatellen tarkentaa. Vuorovaikutus yhtenä klönttinä kaikkine siihen kuuluvine asioineen ilman sen kummempaa tarkennusta on melko laaja ja vaikea aihe tarkasteltavaksi. Huomasin, että silloin kun aihe ei ole tarpeeksi tarkkaan määritelty, voi tutkimus helposti jäädä hieman ylimalkaiseksi pohdiskelevan tyyppiseksi sanahelinäksi ilman merkittäviä informatiivisia tutkimustuloksia. Koen, että vuorovaikutus on melko abstrakti käsite ja asia, josta ihmisillä on eriäviä mielipiteitä ja näkemyksiä. Kari Kiviniemi (2001) toteaa, että tutkijan omat intressit ja tarkastelunäkökulmat vaikuttavat aineiston keruuseen ja sen luonteeseen. ”Laadullinen aineisto ei siis sellaisenaan kuvaa todellisuutta, vaan todellisuus välittyy meille tulkinnallisten prismojen tai tarkasteluperspektiivien välittämänä” (Kiviniemi 2001, 71).

## 8 LÄHTEET

Alanne, A. 2000. *Mielikuvat äänenkäytön harjoittelussa*. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos.

John, O. P. & Srivastava, S. 1999. *The Big-Five Trait Taxonomy: History, Measurement, and Theoretical Perspectives*. University of California.

Kervinen, M.-R. 1997. *Hyvä laulaja*. Teoksessa Hautamäki, T. (toim.), *Laulajan opas*. Seinäjoki: Rytmii-instituutti.

Kiviniemi, K. 2001. *Laadullinen tutkimus prosessina*. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin*. Jyväskylä: Gummerus.

Kosonen, E. 2001. *Mitä mieltä on pianonsoitossa?* Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä Studies in the Arts 79.

Laukkanen, A.-M. 1995. *On speaking voice exercises. A study on the acoustic and physiological effects of speaking voice exercises applying manipulation of the acoustic-aerodynamical state of the supraglottic space and artificially modified auditory feedback*. Acta Univeritatis Tampereensis ser A vol. 445. Tampere: University of Tampere.

Leiwo, & al. 1981. *Opettajan ja oppilaan kielellinen vuorovaikutus osa 1. Opetusdiskurssin kuvaus*. Jyväskylän yliopisto. Suomen kielen ja viestinnän laitoksen julkaisuja 25. Sarja: Puheentutkimuksen alalta; 3.

Linklater, K. 1976. *Freeing the natural voice*. New York: Drama Book Publishers.

Linklater, K. 1999. *Freeing the natural voice –workshop*. Chimsee, Fraueninsel. A. Alanteen muistiinpanojen mukaan.

Tenhunen-Marttala, P. 1998. *Laulunopetuksen kieli*. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, musiikkitieteen laitos.

Titze, I. R. 1994. *Principles of voice production*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

Vaaliö, K. 1997. *Ääni-instrumentti ja sen rakenne*. Teoksessa Hautamäki T. (toim.), *Laulajan opas*. Seinäjoki: Rytmi-instituutti.